

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Dispvtatio Decima Nona. De relationibus Diuinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

nullo modo vi suæ originis procedit similis similitudine specifica, sumpta ex obiecto cum principio spirante; & hoc ideo, quia obiectum diligibile, quod proximè constituit voluntatem ad operandum, nullo pacto ordinatur ad producendum simile. At verò principium generatiuum equi & ainst per se ordinatur ad gignendum simile in natura specifica; per accidens autem ratione missionis diversorum seminum deficit à perfecta similitudine naturæ specificæ.

Corollaria Doctrina.

184. Ex dictis infero primò, Spiritum sanctum vi suæ originis procedere similem in natura cum principio producente, non tamen esse genitum; quia ad genitum intellectuale requiritur similitudo intelligibilis, quæ est propria naturæ intellectualis ut sic.

185. Infero 2. Spiritum sanctum vi suæ originis procedere ut Deum formaliter, & non tantum identice; quia ex vi suæ originis formalis procedit ut Amor increatus, qui non

minus quam intellectio constituit essentialiter Deum.

186. Infero 3. Si per impossibile in Diuinis non esset Verbum, adhuc processio Spiritus sancti non esset generatio: quia neque tunc vi suæ originis Spiritus sanctus procederet similis intentionaliter principio producenti, sed tantum naturaliter, ut procedit nunc. Igitur neque tunc haberet formalem rationem generationis, quæ in eo consistit, ut per illam terminus procedat adæquatè similis principio producenti.

187. Ad rationem dubitandi constat ex dictis. Nego enim definitionem generationis conuenientem processioni Spiritus sancti, quia Spiritus sanctus vi suæ originis non procedit in similitudinem adæquatam cum principio spirante: quo pacto intelligendum est, *ly in similitudinem naturæ*. Ratio est, quia Spiritus sanctus non procedit in similitudinem obiecti diligibilis, quod est proximum principium constitutum voluntatem Diuinam potentem ad spirandum. Conuenit autem processioni Verbi, quia hoc non solum procedit in similitudinem naturæ, sed etiam obiecti intelligibilis, quod est proximum principium constitutum intellectum Diuinum ad producendum.

DISPUTATIO XIX.

De Relationibus Diuinis.

EXPLICATA natura, & numero Diuinarum processionum, ex quibus numerum, & proprietatem Diuinarum personarum deduximus, explicanda superest natura, & numerus Diuinarum relationum, quæ principia sunt, & termini Diuinarum processionum.

SECTIO I.

An, & quot sint relationes reales in Deo.

Conc. Tolitanum II.

S. Thomas.

I. **D**ico 1. Sunt in Deo relationes reales. Assertio est definita in Concilio Tolestanico II. In relatiis, inquit, personarum nominibus Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad virosque referuntur, qua cum relatiis tres personæ dicantur, unatanum naturalis substantia creditur. Eadem veritas colligitur ex sacra scriptura, in qua personæ Diuinæ appellantur nomine Patris & Filii, quæ correlatiæ ad inuicem referuntur.

2. Fundamentum S. Thomæ est. In Deo

est realis processio vnius personæ ab alia: ergo in eo est realis relatio. Consequentia probatur, tum quia omne productum fundat realem respectum ad suum producens: & è conuerso, quando ambo sunt eiusdem ordinis & naturæ, qualia sunt producens, & productum in Diuinis, ob hanc enim rationem concedimus respectum realem inter Patrem & Filium, & vniuersaliter inter causam & effectum in rebus creatis; non autem inter creatorē & creaturam, quia non sunt eiusdem ordinis & naturæ: tum quia omne productum distinguitur à producente. Sed in Diuinis non potest dari distinctio, nisi per relationes, nam omnis alia est per limitationem: non repugnat autem in Deo distinctio per relationes, quia haec est per essentialē oppositionem, quam relatiua dicunt ad inuicem. Implicat autem distinctio per limitationem in Deo, quia haec non est intrinseca & essentialis rebus ipsis distinguenteribus, sed accidentalis, & ab extrinseco limitante, quam Deus habere non potest. Confirmatur, quia relationes in Deo constituant personas reales; igitur sunt reales.

3. **D**ico 2. Hæ relationes in Deo reales sunt non solum secundum esse *In*, sed etiam secundum esse *Ad*. Assertio est contra Caiet. 1.p.q.28.ar.1. & Capreolum in 1.dist. 33.ad

Caietanus.
Capreolus.

I. &c 3.

1. & 3. Aureoli docentes, relationem realem secundum proprium esse *Ad*, non esse quid reale, cum illud sit commune relationi rationis: nihil autem reale commune esse potest enti reali & rationis. Ex quo inferunt, relationes secundum propriam suam rationem & differentiam ultimam, quae desumitur ab esse *Ad*, nihil ponere in relatio. Sed assertio nostra est S. Thomae 1.p. loc. præcit. vbi docet, respetum ad aliud, quæ est propria differentia relationis ut sic, aliquando esse in ipsa natura rerum, aliquando in sola apprehensione rationis: loquitur autem, ut legenti constat, de ipso esse *Ad*: nam hoc est proprium relationis, ut relatio est. Igitur in sententia S. Thomæ esse *Ad* relationis realis distinguitur ab esse *Ad* relationis rationis; siquidem illud est in ipsa natura rerum, hoc in sola apprehensione rationis.

4. Fundamentū assertionis est, quia esse *Ad* in relatione reali est propria differentia constitutiva ipsius, & distinctiva realiter ab omni alia resigitur debet esse quid reale; cum nihil non reale constituere, & distinguere possit realiter. Sed relationes Diuinæ sunt reales, realiter ad inuicem distinctæ: Igitur esse *Ad* earum est reale. Confirmatur, quia relationes Diuinæ exercent realem respectum, & oppositionem ad inuicem per ipsum esse *Ad*: Implicat autem, illas exercere realem actum respiciendi & referendi absque forma reali. Maior probatur, quia ille mutuum actum referendi, respiciendi exercent, quatenus oppositæ: opponuntur autem formaliter per esse *Ad*; nam per esse *In* formaliter important naturam, tanquam fundamentum, cum quo identificantur, & sunt idem: Minor constat, quia implicat, effectum realem exerceri à forma non reali. Ex quo sequitur, relationes Diuinæ non modò esse reales, quia sunt aliquid reale, verum etiam quia sunt ad aliquid reale in se.

5. Ad fundamentum oppositæ sententie negandum est, esse relationis realis esse communem relationi rationis, cum sit propria differentia ipsius relationis realis, contra-distinguens illam à relatione rationis.

6. Dico 3. Dantur in Deo tres relationes reales, Paternitas, Filiatio, spiratio passiva realiter inter se distinctæ. Assertio est de fide, qua constat, dari tres personas realiter distinctas in Deo; nam unaquaque persona constituit relatione distincta ab alijs. Porro ternarius hic numerus & ordo Diuinarum relationum hoc discursu colligitur in Deo. Natura Diuina substantialis est; ergo necessariò postulat, ut terminetur aliqua personali substantia; nam hæc necessaria est cuilibet naturæ substantiali complete. Quoniam verò hæc personalitas est in natura fœcunda productua sui similis ad intra, oportet esse relatiuam, non absolutam; quia omne absolutum ob infinitatem suæ perfectionis, commune est omnibus personis Diuinis. Rursus quia hæc personalitas est in natura perfectè intellectuali, productua ad intra per actus intellectus, &

voluntatis, alia esse non poterat, quam Paternitas. Nam per eam constitui debet in ratione primæ personæ, producentis per actum intellectus terminum sibi adæquatè similem per modum intellectualis imaginis, atque ad eo per modum geniti, ac Filii.

7. Eadem ratione constat, primam personalitatem non habere Deum media origine & productione, sed à se quavis origine priorem. Nam licet eam Deus habeat, ut producat per illam Filium, non tamen illam habet media productione Filij: sicut Filius suam substantiam habet media passiva productione ipsius personalitatis. Quo fit, ut Paternitas in Deo nullam supponat rationem fundandi, ut in ipso sit, & quodammodo resultet, sicut Paternitas creata; sed competit naturæ Diuinæ immediatè, & à se, ut talis natura est, absqueulla passiva productione & origine. Cuius ratio est, quia Paternitas increata competit naturæ Diuinæ, ut proprietas constituens cum illa primam personam producentem ad intram, creata vero competit naturæ creatæ, ut accidens supponens subiectum completum in ratione personæ producentis. Personalitas autem, cum sit vel conditio necessariò præquisita ad producendum, vel ratio ipsa producendi, haberi nō potest media productione sui termini & effectus; alioqui præsupponetur, & non præsupponeretur ad productionem sui termini.

8. Constituta autem prima persona Patris per paternitatem improductam & à se; secunda relatio personalis, quæ per productionem competit Deo, est Filiatio. Nam prima producção, quam inchoat aeternus Pater, est generatio, cuius terminum exprimit actu ipso intelligendi. Qui quoniam in Diuinis rationem habet geniti, cum procedat adæquate similis principio producenti, eius proprietas personalis erit Filiatio: quæ pro ratione fundandi habet ipsam productionem personæ. Producta autem secunda persona actu ipso intelligendi, tertia relatio personalis competens Deo, est spiratio passiva, qua constituitur tercia persona Spiritus sancti. Hęc enim, quia procedit per actum volendi, supponit secundam per actum intelligendi origine priorem; atque adeo non potest, nisi supposita productione Filij, Deo competere. Supponit autem pro ratione fundandi processionem, qua illa à Patre, Filioque producitur. Quæ sicut diuerso modo à suo principio procedit, quam personalitas Filij; ita se ipsa diuersa est ab illa.

9. Dico 4. Præter has tres relationes personales concedenda est quarta, spiratio actiua Patri Filioque communis. Est S. Thomas 1. p. q. 28. art. 4. & q. 32. art. 3. Syluij ibid. & communis Theologorum. Cuius oppositam sententiam Molina 1. p. q. 28. art. 4. disp. 1. appellat erroneam! quippe cum ex principijs reuelatis nostra sententia evidenter deducatur. Docet enim fides, in Deo duplēm esse processionem, unam qua Filius à Patre, alteram, qua Spiritus sanctus ab utroque procedit, i.e.

S. Thomas.
Syluij.

Molina.
Communis
Theologorū
censura cō-
traria op-
positionis.

S. Thomas.

S. Thomas

dit, igitur quatuor oportet ponere relationes, binas pro quavis processione: nam unaquæque processio habet principium, à quo est, & terminum, ad quem est: ergo in quavis processione ponenda est relatio producentis ad productum, & producti ad producentem; quæ in prima processione est Paternitas, & Filiatio; in Secunda Spiratio actiuæ Patri Filioque communis, & passiuæ, qua tertia Trinitatis persona constituitur. Igitur præter tres relationes personales danda est quarta Spirationis actiuæ, qua Pater & Filius referantur ad Spiritum sanctum.

10. Confirmatur. Quia non est maior ratio, cur ad primam processionem duplex resultet mutua relatio Patris ad Filium, & Filii ad Patrem, & non ad secundam spirantis ad Spiratum, & Spirati ad Spiratorem, cùm in utraque processione sint eædem conditions, ad mutuam relationem fundandam requisitæ, nempe fundamentum, quod est natura; ratio fundandi quæ est origo producentis; & extrema ipsa seu termini realiter distincti, & eiusdem ordinis inter se, qui sunt personæ ipsæ producens & producta.

11. Objecies 1. Repugnat, vnam relationem fundari in alia, sed Pater & Filius constituunt per relationes. Ergo repugnat eos fundare etiam relationem. Confirmatur, quia persona constituta per relationem non est ulterius referibilis per aliam relationem realem: aliqui posset vna persona diuina referri ad aliam per relationem realis distinctionis. Respondeo, quidquid sit de maiore, quæ controuersa est inter Philosophos, dispar est ratio de relatione predicamentali, quæ est purus respectus, & de transcendentali substantiente, quæ simul constituit substantium. Tales sunt relationes diuinas, quæ non sunt puri respectus ad terminum, sed constituunt personas; suntque substanciales, & per se substantiales ad instar relationum transcendentalium, quæ predicamentales fundant.

12. Ad confirmationem primò nego, personam diuinam nō referri relatione realis distinctionis ad alias personas diuinæ, quia cū seipso sit distincta realiter à qualibet alia opposita relatione, scilicet referatur relatione realis distinctionis ad oppositam correlationem. Secundò nego, non posse personam diuinam referri ad alias personas relatione diversæ rationis ab ea, qua constituitur in esse personali: quo pacto Pater & Filius referantur ad Spiritum sanctum relatione Spirationis, quia tamen non constituuntur in esse personali.

13. Objecies 2. Si in Deo essent quatuor relationes, essent quatuor res; hoc autem dici non potest; alioqui admittenda esset in Deo quaternitas, quæ sub anathemate damnata est in Concilijs. Sequela probatur, quia implicat, multiplicari inferius, non multiplicato superiore: Sed relatio est inferior ad rem: Ergo si in Deo multiplicantur relationes reales, multiplicantur res. Respondeo negando sequelam: quia Spiratio actiuæ non ponitur ut

distincta re, sed ratione tantum à Paternitate & Filiatione: Ergo licet ponatur, vt diversa relatio à Paternitate & Filiatione, non tamen ponitur ut distincta res: quia res, cùm sit quid absolutum & ad se, non multiplicatur, nisi ad multiplicationem subiectorum. Relatio verò, cùm sit quid respectivum, & essentialiter ad aliud, multiplicatur ad solam multiplicationem terminorum. Quia igitur spiratio actiuæ non est distincta re à Paternitate & Filiatione, non potest numerari ut quarta res; sicut nec essentia, quæ sola ratione distinguitur à relationibus. Potest autem numerari ut quarta relatio, quia, vt hæc multiplicetur, sufficit ut tantum multiplicetur terminus. Terminus autem spirationis actiuæ distinctus est à termino Paternitatis, & Filiationis, vt per se patet.

14. Ad probationem verò sequelæ nego, multiplicato inferiori in re relativa, multiplicari superiori, quando multiplicatio fit tantum ex parte termini. Vnde in huiusmodi discursu variatur appellatio, quia in antecedente sumitur multiplicatio penes terminos; in consequente verò penes res ipsas. Proinde non rectè ex antecedente infertur illud consequens, ergo multiplicatur res, quæ superior est ad relationem: quia ad multiplicationem rei requiritur multiplicatio subiecti; ad multiplicationem verò relationis sufficit multiplicatio terminorum, ut constat in sententia non distingueente ex natura rei relations à fundamento. In ea enim multiplicantur relations penes diuersos terminos, non multiplicatis rebus, seu fundamentis.

15. Controversia est inter Catholicos, an præter has quatuor relations fundatas in origine producentis & producti, admittendæ sint aliae fundatæ in unitate, & multitudine. Affirmat Scotus quodlibeto 5. ar. 2. & in 1. dist. 31. qu. 1. Fundamentum ipsius est, quia ad eas fundandas concurrunt omnia requisita: nempe extrema realiter distincta, quæ sunt personæ ipsæ, quæ tales relations fundant; fundamentum reale, quod est essentia Diuina, in distinctis suppositis comunicata; terminus realis, qui est persona opposita. Igitur nihil deest, quo minus illæ reales sint. Nec obstat, quod essentia, quæ fundamentum est harum relationum, sit eadem numero in omnibus extremis. Nam eadem essentia vna numero, & indistincta fundat in scilicet reales relations originis; cur ergo non etiam reales relations similitudinis, æqualitatis &c. Confirmatur, nam si personæ Diuinæ essent inæquales, fundarent realem relationem inæqualitatis; ergo ut æquales fundare debent realem relationem æqualitatis.

16. Dico 5. Præter quatuor relations fundatas in origine generantis, & geniti, spirantis & spirati non sunt aliae relations in Deo. Est S. Thomæ 1. p. q. 42. art. 1. ad 4. & communis Scholasticorum in 1. dist. 31. & 33. Fundamentum est, quia huiusmodi relations aut fundantur in unitate, aut in multitudine: atque nullæ ex his in Deo esse possunt: ergo,

Scotus.

S. Thomas.
Scholasticorum
communis.

Minor

Caietanus.

Minor probatur quoad relationes fundatas in unitate. Quoniam haec, ut recte Caietanus indicatum articulum, praexigunt fundamenta distincta realiter, nam ea sunt, quae per huiusmodi relationes similitudinis & qualitatis, & identitatis referuntur, relationes autem non sunt, nisi rationes formales, quibus fundata ipsa mutuò referuntur. Quantitas enim est, quae relatione & qualitatis refertur ad alteram quantitatem. Albedo est, quae relatione similitudinis refertur ad aliam albedinem. Cum igitur fundamentum, in quo huiusmodi relationes fundantur, non sit distinctum in Deo, sed idem in omnibus extremis, ipsa scilicet natura Diuina, ratione cuius personæ dicuntur similes, & quales, eadem inter se, non possunt relationes in ea fundatae reales esse. Velut si esset una numero albedo in duplice subiecto, non posset realem relationem similitudinis fundare, quia idem ad se ipsum realiter referri non potest. Neque est eadem ratio de relationibus originis producentis & producti, quia illæ aut non fundantur immediate in essentia, sed in actibus notionalibus, qui distincti inter se sunt; aut si immediate fundantur in essentia, ut paternitas, quia tamen secum ferunt distinctas hypothesas, possunt extrema quae constituunt realiter referre. Relationes autem similitudinis, & qualitatis &c, solum referunt fundamentum ad terminum. ergo nisi illud præsupponant distinctum, non possunt realiter referre.

17. Probatur minor quoad relationes fundatas in multitudine, & distinctione. Quoniam ad has non est necessaria noua forma, ne ratione quidem distincta ab ipsis relationibus personalibus; cum enim ipsæ seipso oppositæ, & dissimiles sint, non egent distincta relatione oppositionis, & dissimilitudinis ut se in unicum respiciant, ut oppositæ, & dissimiles formaliter: præterim cum illæ in suo genere sint infinitæ, atque adeò simplicissimè contineentes omnem oppositionem, & perfectionem respectuam in eo genere. Vnde etiam in rebus creatis opus sit distincta relatione, qua Paternitas ad Filiationem, & Filiatio ad Paternitatem ut dissimiles, & oppositæ referantur; illa tamen necessaria non est in paternitate & filiatione Diuina, ob earum illimitationem & infinitatem.

18. Ex his patet ad fundamentum Scotti. Nam ad relationes prioris generis deficit prima distinctionis cōditio: ad relationes posterioris generis obstat essentialis oppositio, & infinitas Diuinorum personarum, quoniam in illis resultet relatio oppositionis formaliter diuersæ. Ad confirmationem negatur consequentia. Nam si personæ Diuinæ essent inæquales, id esset propter inæqualitatem distinctæ naturæ, cuius unitas in causa est, ut in illis non sit similitudo & æqualitas formalis, sed tantum fundamentalis.

SECTIO II.

An Spiratio activa distinguitur à Paternitate & Filiatione?

19. Ratio dubitandi est, nam eadem spiratio activa est in Patre & Filio, uterque enim spirat amorem notionalem. Sed Pater distinguitur à Filio. Ergo & actua spiratio Patis ab actua spiratione Filii.

20. Prima sententia affirmat, spirationem actiua distingui realiter à Paternitate & Filiatione. Est Durandi in primo, distinct. 13. quæst. 2. Bassoli ibidem §. circa primum, Bacconi dist. 10. art. 1. §. 4. Henrici in summa art. 60. quæst. 2. Probatij. Durandus. Totum esse relationis est ad aliud. Ergo nequit Pater eadem Paternitate respicere Filium & Spiritum Sanctum; nec Filius eadem filiatione respicere Patrem & Spiritum Sanctum.

Durandus.
Bassoli.
Bacconi.
Henricus.

21. Secundum. Ita se habet generare ad generari, sicut spirare ad spirari: ergo communata proportione ita se habet generare ad spirare, sicut generari ad spirari. Sed generari & spirare differunt realiter inter se, quia unum constituit personam Filij, aliud personam Spiritus Sancti. Ergo & generare, & spirare differunt inter se realiter.

22. Tertiù. Duabus relationibus dispositis specie differentibus correspondent duæ relationes disparatæ specie etiam realiter differentes. Sed generari & spirari sunt duæ relationes specie realiter differentes. Ergo & relationes eis correspondentes, quæ sunt generare & spirare, erunt etiam specie realiter inter se differentes. Major constat, nam eadem relatio secundum speciem non opponitur pluribus relationibus secundum speciem.

23. Quartum. Quæcunque sunt eadem vni tercio, sunt eadem & inter se. Ergo si generare & generari sunt eadem cum spirare, erunt eadem & inter se.

24. Quintum. Ab una & eademi actione nequeunt esse duæ processiones immediatas. Sed generari & spirari sunt duæ emanationes passiuæ: ergo nequeunt esse ab una & eadem actione immediata; sed generari erit immediate à generare, & spirari à spirare.

25. Sextum. Implicat, relationem producentis & producti esse unam & eandem, etiam respectu diuersorum. Etenim pater in humano alia relatione respicit genitum, alia genitorem; quoniam per illam constituitur pater, per hanc vero filius. Sed spirare, & generari sunt relationes producentis & producti in eadem persona respectu diuersorum; ergo nequit esse una, sed duplex realiter distincta.

26. Septimum. Generare potest esse in Patre absque spirare; nam dato, quod Pater &

Scotus.

Filius non spirarent. Adhuc Pater generaret, & Filius generaretur. Ergo spiratio distinguitur à generare & generari.

27. Octauð. Pater producit Filium per generare. Ergo si generare & spirare sunt idem, Pater producit Filium per ipsum spirare: igitur Filius non solum erit genitus, sed etiam spiratus.

28. Nonò. Duæ res absolutæ realiter distinctæ nequeunt esse idem realiter cum alia re absoluta; ergo nec duæ respectivæ realiter distinctæ cum alia relativa. Sed paternitas & filiatio sunt duæ res respectivæ realiter distinctæ; ergo nequeunt esse idem cum spiratione actiua.

Bassolus.

29. Decimò probat Bassolus. Relationes, quarum una est constitutiva, & incommunicabilis, alia non constitutiva, & communicabilis, distinguuntur realiter: paternitas est constitutiva Patris, & incommunicabilis alijs personis; Spiratio actiua non est constitutiva Patris, & communicabilis Filii; ergo distinguuntur realiter. Maior probatur, nam quando sunt duo entia positiva, & neutrum est formaliter infinitum, si vnum est communicabile, aliud incommunicabile, ambo differunt realiter. Paternitas & spiratio actiua sunt entia positiva, & neutra est formaliter infinita, & una est communicabilis, altera incommunicabilis: ergo &c.

30. Undecimò. Quæcunque sunt aliquod positivum extra intellectum, & vnum nequit prædicari de alio in abstracto, distinguuntur realiter. Generatio nequit prædicari in abstracto de spiratione actiua, & virtusque est aliquid positivum extra intellectum: ergo distinguuntur realiter.

Scotus.
Mayronus.
Gabriel.

31. SECUNDA sententia docet, spiracionem actiuanam distinguuntur formaliter ex natura rei à paternitate & filiatione. Est Scoti quodlibeto quinto, articulo secundo, §. circa tamen, Mayroni in primo, dist. 11. quæst. 3. art. 2. Grbrieli distinc. 27. quæst. 1. Probatur primò. Spiratio actiua communicatur Filio, cui non communicatur paternitas; igitur spiratio actiua distinguitur à paternitate & filiatione; alioqui idem communicaretur, & non communicaretur. Secundò. Si spiratio actiua non distingueretur à paternitate & filiatione, possent inuicem prædicari. Consequens est falsum: ergo & antecedens. Tertiò. Paternitas & filiatio non sunt perfectiones infinitæ: ergo non solum eis conuenit distinctio opposita, sed etiam dispara-ta.

S.Thomas.
Caietan.
Richardus.
Capreoli.
Rubio.
Aureolus.
Argentin.
Egidius.
Ariminien.

32. TERTIA sententia negat, spiracionem actiuanam ex natura rei distingui à paternitate & filiatione. Est S.Thomæ i. p. q. 30. art. 2. ad 1. & 32. art. 3. ad 3. & 36. art. 4. Caietani ibidem, Richardi in 1. dist. 18. art. 2. q. 1. & 2. Capreoli, dist. 13. artic. 2. Rurbationis, q. 1. art. 1. Aureoli art. 4. propositione 2. Argentinæ distinctione 11. q. 2. art. 2. Egidij distinctione 26. circa finem, Ariminensis distinctione 11. articulo primo, circa fi-

nem. Henrici in summa art. 6. q. 3. ad. 3. & 4. quamvis oppositum docere videatur loco supra citato pro prima sententia; Molinae 1. part. quæst. 32. art. 2. disputatione 3. Suarez de Trinit. lib. 5. cap. 5. Vasquez disputat. 138. cap. 1. Didaci Ruiz de Trinitate disputatione 17. sect. 2. Pro cuius controver-sie declaratione,

33. Dico 1. Spiratio actiua nequit realiter distingui à Paternitate & filiatione. Af-fertio est contra primam sententiam, quam Zumel i. p. quæst. 32. art. 2. disput. 1. concl. 1. temerariam, & errori proximam; Molina in fide parum tutam & erroneam; Didacus Ruiz periculosam appellat. Et meritò, aduersa-tur enim definitioni Concilij Lateranensis relati capite, Damnamus: vbi Pontifex, toto approbante Concilio, damnat quaternitatem rerum in Deo: ex opposita autem sententia aperte sequitur rerum quaternitas in Deo. Nam præter Trinitatem personarum, dare-tur quartum constitutum ex natura, & spiratione actiua, ut quarta res à reliquis personis distincta.

34. Respondet Durandus, Concilium tantum damnare quaternitatem personarum, aut rerum, quæ sit trium personarum, & essentia communis: quod tantum Ioachimus Magistro sententiarum imponebat, non autem relationum re ipsa distin-ctorum, cùm multi post Concilium in Deo admittant quaternitatem relationum. Sed contrà: nam esto hæc fuerit primaria mens Pontificis, ipsius tamen verba formaliter sumpta se extendunt ad quæcunque rerum quaternitatem; ac proinde quæcunque rerum quaternitas, saltem consequenter per hanc definitionem Pontificis in Deo dam-natur. Cæterum aliud est, in Deo ad-mittere quaternitatem relationum in ra-tione relationum, aliud in ratione rerum: admittunt Theologi primum, quod nos etiam infra admitemus, nō autem secundum, quod sequitur ex opinione Durandi.

35. Secundò probatur nostra assertio ex Patribus affirmantibus, Patrem & Filium non distingui inter se, nisi sola paternitate & filiatione. Athanasius dialogo 1. de sancta Trinitate: Nulla, inquit, differentia neque in natura, neque in voluntate, sed in eo tantum, quod gignere & gigni, emittere & procedere sine emitti inter se differunt. Damascenus lib. 1. fidei c. 11. Secundum omnia unum sunt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, præter (sita dicamus) ingeni-iam, gignentiam, & processionem. Cytillus 1. thefauri cap. 8. Pater, inquit, in Filiō est, & Fi-lius in Pare; non tamen ut idem numero. Pater enim in sua, & filius in sua proprietate est. Hæc enim solum differentia inter ipsos est. Si autem spiratio actiua distingueretur à Paternitate & filiatione, non sola paternitate & filiatione, sed etiam spiratione actiua Pater & Filius di-stinguerentur inter se.

36. Tertiò probatur assertio ratione. Nam ex opposita sententia sequitur, in Deo esse quartā personam: consequens est hæreticum: ergo.

Henricus.
Molina.
Suarez.
Vasquez.
Ruiz.

Zumel.
Molina.
Ruiz.
Censura
contra op-
tionis.
Concilium
Lateranen-

Durandus.
Ioachimus.
Magister.

Athanas.

Damascen.

Cyrillus.

ergo. Sequelam probō, quoniam ad constitutandam personam in Deo sufficit relatio realis in Deitate subsistens, à ceteris relationibus realiter distincta. Spiratio actiua in sententia Durandi est relatio realis in Deitate subsistens; est enim substantialis, à ceteris relationibus Diuinis realiter distincta. Ergo.

37. Negat Durandus maiorem: quoniam ad constitutandam personam requiritur incommunicabilitas; nam hæc est de essentia personalitatis, spiratio vero actiua est communis Patri & Filio, proinde nequit personam constitutere. Sed contrà, quia impossibile est, Spirationem actiuanam realiter distinguere à Patre & Filio, & illis esse communem: ergo si constituit aliiquid realiter distinctum à Patre & Filio, constituitur aliiquid ipsis incommunicabile; atque adeò tale constitutum habet rationem personæ. Antecedens probō, nam omnis realis communicatio aut fit per identitatem, aut per unionem rei communicabilis cum eo, cui communicatur. Spiratio actiua neutrò modo communicatur Patri & Filio. Ergo. Maior constat tum inductione; tum ratione. Nam omnis realis communicatio tendit ad faciendum unum inter communicabile, & id, cui communicatur: igitur vel per identitatem, vel per unionem, cum non sit alius modus faciendo unum. Minor quoad identitatem est ipsa aduersariorum assertio: quoad unionem vero patet, nam omnis physica unio facit realem compositionem cum unitis: sed omnis realis compositio repugnat Deo actu puro. ergo.

38. Confirmatur; nam idem est in Diuinis distinguere realiter ab alio, & esse illi incommunicabile: sicut è conuerso idem est communicari alteri, & identificari cum illo; cum nequeat dari alius modus communicationis in Deo, quam per identitatem; ergo nec alius modus incommunicationis, quam per realem distinctionem: ideo enim paternitas est incommunicabilis filio, quia realiter distinguitur à Filio. Ergo si spiratio actiua distinguitur realiter à Patre & Filio, est illis incommunicabilis; atque adeò constitutus cum natura unum subsistens, à Patre & Filio realiter distinctum.

39. Dico 2. Spiratio actiua neque formaliter ex natura rei distinguitur à paternitate & filiatione. Assertio est contra secundam sententiam: probatur autem primum ex illo principio Anselmi ab omnibus Theologis recepto. In Diuinis omnia sunt unum, ubi non obnatur relationum oppositio. quod non solum intelligendum est de perfectionibus absolutis, quæ ob sui infinitatem simpliciter identificant sibi omnia, sed etiam de relativis, quæ quoniam in suo genere infinitæ sunt, identificant sibi omnia, cum quibus oppositionem non habent. Sed paternitas & filiatio nullam oppositionem habent cum spiratione actiua. Ergo. Maior probatur, quia non est maior ratio, cur perfectio absoluta ex eo, quod infinita est in

omni genere, identificare sibi debeat omnia; & perfectio relativa, ex eo quod infinita est in genere relativo, non debeat sibi identificare saltem ea, quibus cum oppositionem non habet. Nam omnis distinctione, quæ non fundatur in essentiali oppositione extermorum, necessariò oritur ex limitatione perfectionis, quæ repugnat perfectioni in creatæ & à se. Minor probatur, quoniam omnis oppositio, quam habere potest una relatio ad aliam, aut est in ratione actualis respectus; aut in ratione originis producentis & producti, aut productivi & producibilis. Nullam ex his oppositionem habet paternitas & filiatio cum spiratione actiua; Ergo. Non actualis respectus & termini: quia terminus paternitatis est filiatio; sicut filiationis est paternitas; spirationis autem actiua terminus est ipsa passiva spiratio. Non in ratione originis producentis & producti; quia spiratio actiua non est origo, qua vel Pater producit Filium, vel Filius Patrem; sed qua vterque producit Spiritum Sanctum. Non repugnat autem, vt duæ personæ per eandem originem influant in terminum, & per eandem relationem referantur ad productum. Neque in ratione productivi, & producibilis, quia Pater non constituit productus Filii spiratione; sed Paternitate. Ergo.

40. Probatur 2. ex absurdo. Sequeretur enim aliqua realis compositio ex entitate & formalitate in Diuinis personis: nam persona Patris componeretur ex Paternitate, & Spiratione actiua, tanquam ex entitate, & formalitate distincta; similiter persona Filii ex filiatione, & spiratione actiua. Repugnat autem Deo quæcunque compositio, qua sit ex natura rei: nam quæcunque compositio tollit omnimodam simplicitatem, quæ est propria Dei, vt definitur in Concilio Lateranensi, & refertur de summa Trinitate & Fide Catholica, capite, Firmiter. Ex quo vterius sequeretur, simpliciorem esse personam Spiritus Sancti, quam Patris & Filii, quia persona Patris & Filii constitueretur ex propria personalitate, & spiratione actiua formaliter distincta; persona vero Spiritus Sancti ex sola spiratione passiva, absque alia formalitate ex natura rei distincta.

41. Tertiò probatur assertio nostra ad hominem contra Scotum. Sequeretur enim spirationem actiuanam non solum distinguere formaliter, sed etiam realiter à paternitate & filiatione: quod notauit Rubio in primo dist. 2. quæst. 5. artic. 3. Sequelam probō, nam ideo per Scotum spiratio actiua ex natura rei distinguitur à paternitate & filiatione, quia iste non sunt perfectiones infinitæ. Vnde concludit, quod si essent perfectiones infinitæ, non distinguerentur inter se: perfectiones autem non infinitæ eodem modo per ipsum distinguuntur à perfectionibus disparatis, atque à perfectionibus oppositis: sed spiratio actiua ab opposita correlatione distinguitur realiter; ergo

Concilium
Lateranen.

Scotus.

Rubio.

etiam à relationibus disparatis, quales sunt paternitas & filiatio. Minor probatur, nam spiratio actiua distinguitur realiter ab opposita spiratione passua, tum quia omnis relatio in Diuinis distinguitur realiter ab opposita correlatione. Tum quia sublata omni alia relatione, per solam spirationem actiua Patre distingueretur realiter à Spiritu Sancto, quia per eam constitueretur sufficiens principium spiratuum realiter distinctum à termino spirabili.

42. Dico tertio. Spiratio actiua distinguitur ratione ratiocinata à paternitate & filiatione, est authorum tertiae sententiae. Fundamentum est, quia spiratio actiua est ad distinctum terminum formalem, nempe ad Spiritum Sanctum, qui est distinctus terminus formalis à termino paternitatis & filiationis: sed hoc ad talen distictionem sufficit: quoniam ad distinctionem rationis ratiocinatae sufficit diversa formalitas eiusdem entitatis: sed relatio sumit formalitatem à termino: ergo eadem relatio à diverso termino formali diversam sumit formalitatem.

43. Dico 4. Spiratio actiua non est una in Patre, & Filio unitate rationis, sed rei. Dupliciter concipi potest spiratio actiua, vt una in Patre & Filio: uno modo unitate rationis, concipientis illam, vt unam per ordinem ad unum terminum, quem respicit, tamen res ipsa sit duplex, partialiter existens in Patre & Filio, cum quibus unaquaque partialis spiratio adequate identificetur; alio modo unitate reali per modum unius formae, eo modo, quo natura est una numero indivisa in tribus. Conclusio asserit, esse unam hoc secundo modo, in quo sensu illam asserunt omnes, qui à paternitate, & filiatione ex natura rei non distinguunt. Et colligitur ex Concilio Florentino, definiente Spiritum Sanctum *unica spiratione* procedere à Patre, & Filio. Fundamentum, quia alias hæc relatio multiplicaretur numero; alia enim esset numero spiratio in Patre, alia in Filio; repugnat autem Diuinis relationes solo numero multiplicari, quia numerica multiplicatio limitationem importat.

44. Obiecit. Implicat, eandem relationem esse productam, & improductam; ergo implicat, eandem spirationem numero esse in Patre & Filio. Consequentia probatur, nam quatenus esset in Patre esset improducta; quatenus in Filio esset producta cum ipsa Filiatione, cum qua formaliter identificatur. Respondeo nego consequentiam: ad cuius probationem, nego spirationem actiuan in Filio esse productam, alioqui non posset esse una numero in Filio & Patre; nam quæ esset in Filio necessariò distingueretur à Patre, tanquam productum à producente; nam licet ea, quæ esset in Patre, quia nullo modo opponeretur Filio, neque ut principium productuum, neque ut productio, neque ut correlatio, posset identificari cum

Filio; non tamen quæ esset in Filio, identificari posset cum Patre, quia illi opponeretur, vt principio producenti; vnde necessariò foret duplex numero spiratio actiua, altera in Patre, quæ simul posset identificari cum Filio; altera in Filio, quæ non posset identificari cum Patre. Quare dicendum est, illam esse improductam in unoquoque, eamque communicari Filio à Patre cum ipsa natura, non via productio, vt Filiatio; sed communicationis, vt natura, cum qua communicatur, quidquid illi non opponitur.

45. Controversia superest, an spiratio actiua saltem in ratione relationis, realiter distinguatur à paternitate, & filiatione, esto non distinguatur in ratione rei. Negant Gabriel. Molina. Vazquez. S. Thomas. Aegidius. Capreolus. Zumel. Suarez.

46. Affirmant S. Thom. in 1. distinct. 27. q. 1. art. 1. Aegidius art. 1. quest. 1. Capreolus disp. 13. art. 2. Zumel q. 32. art. 2. disp. 1. conclus. 3. Suarez de Trinit. l. 5. cap. 7. Quæ sententia probabilior est, & conformior modo loquendi Theologorum, qui absolutè pronunciant, in Deo esse quatuor relationes reales. Fundamentum, quia potest relatio multiplicari secundum differentiam relationis, non multiplicata secundum differentiam rei; ergo potest esse multiplex in ratione relationis, & simplex in ratione rei. Antecedens probatur; nam differentia relationis, vt relatio est, desumitur ex ordine ad terminum formalem; differentia verò rei, vt res est, desumitur ex entitate: potest autem relatio multiplicari secundum ordinem ad diversos terminos formales, non autem secundum entitatem: igitur potest relatio esse multiplex in ratione relationis, & non in ratione rei. Minor probatur, quia vel non repugnat in creatis, vt eadem relatio entitatè respiciat plures terminos formales; vt eadem eductio indubibilis respicit agens, à quo est, & subiectum in quo est; & eadem entitas fundamenti in sententia non distinguente relationem à fundamento, plures terminos formaliter diversos; vel certè non repugnat in Diuinis, vt eadem relatio ob sui infinitatem respiciat plures terminos formales.

47. Dices. Hinc sequeretur, eandem rem fore in duplice specie. Respondeo, hoc nullum esse absurdum quoad speciem relationis, quia hæc desumitur ex ordine ad terminum formalem; potest autem duplex terminus formalis respici ab una re Latina.

48. Ad argumenta primæ sententie. Ad primum distinguo consequens: nequit Pater Paternitate, formaliter sumpta, respicere Spiritum S. concedo, quia vt sic reduplicat formaliter respectum ad terminum entitatis accepita, nego; quia, vt probatum est, non repugnat, eandem relationem entitatè respicere plures terminos formaliter diversos. Vnde cùm dicitur, totum esse relationis est ad aliud, si intelligatur, quod totum esse, quod habet relatio,

relatio, respiciat aliud, verum est; cum nihil sit in relatione, quod terminum non respiciat; si vero intelligatur, quod unaquaque relatio debeat secundum toium suum esse respicere unumquodque adaequatè, est falsum; cum possit eadem relatio respicere plures terminos, atque adeò non totum esse uniuscuiusque relationis adaequatè est ad unumquodque, sed adaequatè ad omnes terminos, quos adaequatè respicit, inadaequatè vero ad singulos.

49. Ad secundum. In diuinis desicere leges commutatæ proportionis, quoties proportio ducitur ab oppositis ad non opposita, aut contraria; ut sit in argumento Durandi; cui negandum est, ita se habere generare ad spirare, sicut generari ad spirari; quia generari opponitur spirari, et productuum producibili; quia Filius, qui constituitur per generari, est productius Spiritus Sancti, qui constituitur per spirare; generare vero nullo patere opponitur spirare.

50. Ad tertium distinguo maiorem; duabus relationibus differentibus specie, correspondunt duas relationes specie differentes in ratione relationis, concedo; in ratione rei, nego. Ex quo tantum sequitur, paternitatem & spirationem actiua, correspondentes filiationi, & spirationi passiva differre tantum specie in ratione relationis per ordinem ad diuersos specie terminos, non autem in ratione rei, siue differre specie terminatiue, non subiectiuem.

51. Ad quartum, fallaciam huius argumentationis constare in relationibus personalibus comparatis cum natura, in qua sicut ex identitate earum cum natura, non rectè infertur identitas earum inter se; ita neque ex identitate paternitatis & filiationis cum spiratione actiua, infertur identitas paternitatis & filiationis inter se. Et ratio est, quia allatum principium intelligendum tantum est de ijs, quæ adaequatè identificantur cum tertio, non autem quæ tantum inadæquatè. Ceterum paternitas & filiatio inadæquatè tantum identificantur cum spiratione actiua, quemadmodum & relationes personales cum natura; quia non cum quocunque identificatur spiratio actiua, identificatur paternitas. Vnde non bene infertur ex inadæquata identificazione paternitatis & filiationis cum spiratione, identificatio paternitatis, & filiationis inter se.

52. Ad quintum distinguo maiorem. Nequeunt ab eadem actione formaliter sumpta esse duas processiones, concedo maiorem; ab eadem actione entitatiè sumpta, nego maiorem. Sed generari & spirari sunt ab eadem actiua origine entitatiè, concedo; formaliter, nego. Etenim licet generatio, & spiratio in Patre sit eadem realitas, est tamen diuersa formalitas virtualiter, non formalitate rei, sed formalitate actionis respicientis diuersum terminum formalem.

53. Ad sextum neganda est maior. Et quidquid sit de exemplo, & ratione ducta ex humanis: dispar est ratio de relationibus diuinis, quæ cum in genere relationis sint infinitæ, multa præstare potest una simplex relatione increata, quæ nequeunt multæ, ac diuersæ relationes creare.

54. Ad septimum ex ea hypothesi impossibili nulla de facto concluditur distinctione inter paternitatem, & spirationem actiuanam. Nam sicut impossibile est, quin Pater spireret; ita impossibile est, quin de facto cum ipsa paternitate coniunctam habeat spirationem actiuanam. In eo autem casu sicut persona Patris non esset cum eadem perfectione & virtute productua; ita nil mirum, si nec esset cum eadem perfectione actiua spirationis.

55. Ad octauum neganda est sequela. Quia licet generare & spirare in Patre sint idem, tamen connotant diuersos actus, & terminos: nam generare connotat actum intellectus & terminum generandum: spirare vero actum voluntatis & terminum spirandum. Vnde sicut non potest dici, quod Pater generet voluntate, & spireret intellectu, etiam si voluntas & intellectus in Deo sint idem; ita nec quod Filium producat per spirare, vel Spiritum Sanctum per generare. Ratio est, quia verba reddunt sensum formalem, & important principium praecise secundum illam formalitatem, ex qua proxime fluit actus.

56. Ad nonum nego consequentiam. Ratio, quia duas res absolutæ nequeunt inter se distingui; nisi propter limitationem: quæ autem hoc modo distinguuntur, nequeunt identificari cum alia re. At duas res respectuè non semper distinguuntur propter limitationem, sed propter essentiæ oppositionem, quam habent ad invicem. Quo fit, ut si illæ infinita sint, possint quoad alias perfectiones, in quibus non opponuntur, mutuo identificari. Tales sunt paternitas, & filiatio in diuinis, quæ inter se distinguuntur, non propter limitationem, sed propter essentiæ oppositionem; atque adeò poterunt quoad reliquas perfectiones, in quibus non opponuntur, realiter identificari.

57. Ad decimum nego maiorem. Constat in paternitate, & natura diuina, quarum una est communicabilis, altera incomunicabilis; neutra tamen ab altera distinguuntur realiter. Ad probationem, nego, paternitatem & spirationem actiuanam non esse infinitas in suo genere: ratione cuius infinitatis possunt in eo, in quo non opponuntur, non solum realiter, sed etiam formaliter identificari.

58. Ad undecimum, neganda est maior. Etenim ratio cur spiratio actiua nequeat in abstracto prædicari de paternitate & filiatione, non est realis distinctione inter eas, sed sola distinctione virtualis cum diuersa connotatione terminorum: nam pa-

ternitas connotat filiationem, spiratio vero actua spirationem passiuam. Propter quam diuersam connotationem terminorum nequit vna in abstracto praedicari de altera, sicut potest vna perfectio absoluta de alia etiam in abstracto enunciari; recte enim dicitur: Sapientia diuina est bonitas; & vice versa. Quia haec rationes, cum sint ad se, nullum connotant terminum diuersum. Ob eandem rationem nequit generatio praedicari de spiratione, aut actus generandi de voluntate, vel actus spirandi de intellectu; quia per huiusmodi actus connotantur diversi termini, & principia proxime ad actum concurrentia.

59. Ad argumenta secundae sententiae. Ad primum nego consequentiam: ad cuius probationem dico, paternitatem communicari secundum vnam rationem, non communicari secundum aliam, virtualiter tantum distinctam: sicut natura diuina, ut absoluta communicatur, ut respectiva non communicatur; ad hoc enim sufficit virtualis distinctio vnius rationis ab alia. Ad secundum nego sequelam, ut constat ex responsione ad undecimum. Ad tertium nego antecedens.

SECTIO III.

Quodnam sit munus spirationis actiue?

60. **Q**uadruplex potest esse munus spirationis actiue. Primum constitutre personam. Secundum completere virtutem spiratiuam. Tertium actiue originare terminum spirabilem. Quartum referre principium spirationum ad oppositam correlationem spirationis passiuæ. Haec enim omnia exercet paternitas in Patre; nam constituit personam; complet vim generatiuam; actiue originat terminum generabilem; & formaliter refert principium generatiuum ad oppositam relationem filiationis. Controversia igitur est, quodnam munus ex his conueniat spirationi actiue.

61. Notandum autem est, quod si quis spirationi actiue tribuit munus constituendi personam, consequenter etiam illi tribuit munus complendi virtutem originandi personam, & simul referendi subiectum ad oppositum terminum; quia cum haec relatio sit in persona producente, si illam constituit in ratione personæ, simul etiam complet in virtute spirandi, originandi, & referendi ad terminum productum. Item qui ei tribuit munus complendi virtutem, simul etiam tribuit munus originandi, & referendi; qui que tribuit munus originandi, simul ei tribuit & munus referendi. Contrà verò, qui illi tribuit solùm munus referendi, eo ipso illi negat reliqua munia superiora, eò quod munus

superius includit inferius, non contrà. His adnotatis,

62. **P**RIMA sententia docet, spirationem actiua constitutre personam Patris & Filij. Est Aureoli in 1. distinct. 11. art. *Aureolus.*

3. propos. 1. 2. & 3. & distinct. 12. quest. 1. & distinct. 13. art. 4. Fundamentum est, nam aliás spiratio actiua accideret persona Patris & Filij; quidquid enim esset, vel personam non constituit, accidit personæ: nam omnis substantialis constitutio aut est naturæ, aut personæ: atqui spiratio actiua non constituit naturam, cum non sit perfectio absoluta; ergo si nec constituit personam, erit accidentis persona. Confirmatur. Non minoris efficacij est spiratio actiua, quam passiuæ; atqui passiuæ personam constituit; ergo & actiua.

63. **S**ECUNDA sententia affirmat, spirationem actiua solùm referre personam Patris & Filij ad Spiritum Sanctum sub ratione Spiratoris. Est Henrici in summa artic.

60. quest. 5. *Aegidij* in 1. dist. 11. artic. 2. *Aegidius.*
quest. 2. in fine corp. & quest. 3. *Zumel* 1. *Zumel.*
p. quest. 36. artic. 4. disput. 2. *Suarez lib. 5.* *Suarez.*
de Trinit. cap. 6. & lib. 10. cap. 4. Probatur 1. Idem est immediatum principium productuum per intellectum, & per voluntatem: ergo si Pater sola paternitate constitutus generat, sola paternitate constitutus spirat. Consequentia patet. Antecedens probatur, quia Amor procedit ex notitia obiecti amati: ergo idem est amans, qui intelligens. Ergo idem spirat amando, qui generat intelligendo. Id ipsum constat de Filio, qui ut supponitur prior origine productioni per voluntatem, per solam filiationem habet, quidquid requiritur ad spirandum.

64. Secundò. Tota vis spirandi est voluntas, relatio est sola conditio distinguens tantum personam spirantem à termino spirabili. Sed paternitas & filatio sufficienter distinguunt personam spirantem à termino spirabili: Ergo spiratio actiua est purus respectus consequens ad productionem personæ spiratae. Consequentia patet, nam quidquid requiritur per modum principij, vel originis ad spirandum, totum id præstat voluntas personaliter distincta à termino spirabili: ergo spiratio actiua non requiritur, nisi ut purus respectus, & formalis referentia ad terminum.

65. Confirmatur. Nam ex quo tota vis producendi est natura, easmel per aliquam relationem determinata ad personam, fit sufficienter productua cuiuscumque actionis possibilis. Ex quo colligunt, spirationem actiua non recipi immediate in natura, sed in patre & filio, non quatenus sunt vnum, sed quatenus sunt plures: quia cum haec relatio non habeat nisi referre, & referri in Deo non posset nisi persona, immediatè recipi debet in persona Patris & Filij, quos tantum refert ad terminum spiratum; ad cuius productionem resultat, censeturque aduenire Patri & Filio perfectè constitutis, in virtute spirandi, tanquam purus respectus ad terminum spiratum.

Richardus.
Scius.
Rubio.
Capreolus.
Ochamus.
Gabriel.
Argentin.
Vasquez.
Molina.
Zunigæ.
S.Thomas.
Sylvius.

66. TERTIA sententia afferit, spiratio nem actiuam constituere potentiam spirandi. Et Richardi in 1. distinc. 11. quæst. 3. & 4. Scotti distinc. 12. quæst. 1. ad 3. in fine, Rubionis quæst. 1. Capreoli conclus. 4. & ad 5. Henrici, & ad 2. confirmat. Scotti, Ochami quæst. 1. Gabrielis q. 1. Argentinæ distinc. 7. art. 1. ad 3. circa finem & distinct. 11. artic. 2. Vasquez disput. 164. cap. 3. Molinæ quæst. 36. artic. 4. disput. 2. 5. quo loco, & ad 3. Zunigæ de Trinit. disputat. decima sexta, dubio sexto. Quæ mihi probabilior est: eamque aperte docet S. Thomas q. 36. a. 4. ad 1. Sylvius ibid. Vbi docet, vim spiratiuam, à qua procedit Spiritus Sanctus, constitui ex natura & proprietate Patri Filioque communis, igitur spiratio actiuam in sententia S. Thomæ prærequiritur per modum principij ad productionem Spiritus Sancti.

67. Fundamentum est, quia spiratio actiuam non potest personas constituere: nec constitutas solum referre; ergo necessariò constituit virtutem spirandi. Consequentia constat, à sufficiente munerum enumeratione; nam licet possit tantum originare, origo tamen actiuam spirandi necessariò supponit proprietatem spiratiuam, ratione diuersam à paternitate & filiatione, ut infra constabit. Antecedens probatur quoad primam partem. Nam vel spiratio actiuam constituit personam à patre & Filio diuersam, vel ipsa metit personas Patris & Filij. Primum est hæreticum; de fide namque est, in Deo tres tantum esse personas. Secundum repugnat proprietati personali, de cuius ratione est incomunicabilitas: Est enim personalitas teste Ioanne Latino in Concilio Florentino sess. 19. post medium, §. legatur ergo liber, intellecualis naturæ incomunicabilis subsistentia. Implicat igitur spirationem actiuam constituere personas Patris & Filij, & esse illis communem.

68. Probatur antecedens quoad secundam partem. Nam si spiratio actiuam non constitueret virtutem spirandi, sed tantum referret personas spirantes ad terminum spiratum, sequeretur primò originem actiuam generandi distingu realiter ab origine actiuam spirandi, contra omnes ferè Doctores, & aduersarios ipsos, ut in præcedente disputacione, lectione tertia vidimus. Sequelam probo, etenim si spiratio actiuam est tantum relatio consequens ad originem actiuam spirandi: igitur origo actiuam spirandi est à voluntate diuina, ut immediate determinata paternitate & filiatione: & consequenter, quatenus origo actiuam est, supra actum essentialem volitionis addit paternitatem & filiationem; quia id addit supra actum essentialem actiuam origo in Deo, quod supra actum essentialem immediate addit proximum producens: nam origo actiuam, & principium proxime producens in Deo sunt idem. Atqui per aduersarios proximum principium spiratiuum supra volitionem essentialem immediate addit solam paternitatem

& filiationem; igitur distinguitur realiter ab origine actiuam generandi. Consequentia patet, nam generatio actiuam includit solam paternitatem, origo verò spiratiua simul cum paternitate includit etiam filiationem: sed paternitas distinguitur realiter à paternitate & filiatione, ut inclusum ab includente: ergo & ipsa origo generationis ab origine spirationis. Hoc autem non sequitur ex nostra sententia, in qua actiuam generatio superaddit intellectioni paternitatem: actiuam verò spiratio superaddit volitioni proprietatem spirandi, qua quia non distinguitur à paternitate & filiatione, neque origo ipsa spirandi distinguetur ab origine generandi.

69. Sequeretur secundò, si potentia spiratiua immediatè completeretur à paternitate & filiatione, illam non esse integrum in solo Patre, aut in solo Filio, sed in utroque simul. Consequens est absurdum: nam alias Pater non haberet à se quidquid requiritur ad spirandum, sed completeretur, per vim spiratiuam existentem in Filio: sequela maioris probatur, quia sicut in patre non est filiatio, nec in filio paternitas: ita in neutro esset integra vis spirandi, quæ per vitram relationem formaliter completeretur in opposita sententia.

70. Sequeretur tertiod, spirationem actiuam esse in Deo accidens metaphysicum, consequens est absurdum; alioqui daretur in Deo metaphysica compositio ex subiecto & accidente, quæ purissimo actui repugnat. Sequelam probo, nam quidquid est extratotius naturæ personæque constitutionem, accedit personæ: huiusmodi est spiratio actiuam in sententia aduersariorum, nam illa nec constituit naturam, nec personas, sed eas tantum refert perfectè constitutas.

71. DICES. Non esse accidens, quia licet de facto personas non constituat, apta tamen est illas constituere: vnde, si eas non reperiret constitutas, de facto constitueret. Confirmatur, quia si prius origine Pater spiraret Spiritum Sanctum, quam Verbum gigneret, in eo casu spiratio actiuam constitueret personam Patris, quia non posset spirare, nisi præsupponeretur constitutus in ratione personæ: atqui in eo casu non posset supponi constitutus personaliter, nisi per spirationem actiuam, nam relatio paternitatis in eo casu foret communis Filio; non secus ac nunc est communis illi spiratio actiuam. Ergo spiratio actiuam de se est apta constituere personas.

72. Sed contrà, tum quia hoc non probat, quod de facto non sit accidens, sed quod non esset, si personam constitueret. Nam quamdiu aliqua ratio non ingreditur personalem constitutionem suppositi, actu manet extra personalem constitutionem ipsius, atque adeò manet accidens ipsius. Nam sicut ratio constitutiva non dicitur accidens suppositi, ex eo, quod posset actu non constituere, si reperiret constitutum: ita è conuerso nec ratio non

con-

constituens, dicetur essentialis ex eo, quod constitueret, si non reperiret constitutum. Quia ratio accidentalis, vel essentialis desumenda non est ex eo, quod esset, sed ex eo, quod est talis. Tum quia implicat, ut spiratio actiua constitutam personam. Nam de ratione constituentis personam est incomunicabilitas: spiratio autem actiua est essentialiter communicabilis.

73. Ad Confirmationem nego in eo casu, spirationem actiua fore eiusdem rationis ac nunc est. Vnde nil mirum, si tunc Patris personam constitueret, quam non constituit nunc, sicut diuersae rationis foret tunc paternitas, ac nunc est; & propterea nunc constituit personam patris, quam non constitueret tunc. Ratio vero diuersitatis esset, quia tunc spiratio actiua non esset tantum virtus producendi, sed etiam hypostatica forma: quam perfectionem haberet hoc ipso, quod esset prima proprietas relativa afficiens naturam diuinam. Contra verò, quia tunc paternitas foret sola virtus generandi Verbum vna cum Spiritu sancto, qui tunc simul cum Patre concurreret per eandem intellectionem sibi à Patre communicatam ad gignendum Verbum, non esset proprietas constitutiva primæ personæ, quia non esset prima proprietas relativa afficiens naturam diuinam, cùm supponeret aliam proprietatem relatiuam afficiensem naturam diuinam, & determinantem illam ad rationem primæ personæ, nempe ipsam spirationem actiua, quæ in eo casu præcederet relationem paternitatis.

74. Quartò probatur hæc sententia à priori. Quoniam in diuinis non solum debet esse distinctio inter suppositum producens, & suppositum productum, sed etiam inter potentiam proximè productiua & terminum productibilem. Igitur Pater & Filius non solum distingui debent à Spiritu sancto, vt suppositum producens à supposito producendo, sed etiam vt principium proximè spiratiuum à termino spirabili. Nequit autem Pater & Filius in ratione principij proximè spiratiuum distingui à termino spirabili per paternitatem & filiationem; ergo per communem notionem, quæ dicitur spiratio actiua: ergo spiratio actiua non solum referit, sed etiam constituit principium proximè spiratiuum. Antecedens est Sancti Thomas 1.p. quæstione quadragesima prima, articulo quarto, in corp. & ad 3. docentis, in diuinis dari potentiam ad actus notionales realiter distinctam à terminis producibili bus. Cuius ratio est, quia potentia designat principium, principium autem distinctionem importat ab eo, cuius est principium. Cùm nihil possit se ipsum producere. Minor, in qua est controversia: probatur: nam inter suppositum & potentiam productiua hoc interest, quod suppositum non potius respicit hanc, quæ illam suppositi operationem; est enim vniuersale principium omnium actionum, quas potest suppositum operari:

S.Thomas.

potentia vero respicit determinatam suppositi operationem, à qua proximè specificatur, & ad quam specificum ordinem dicit. Unde in eodem supposito plures sunt potentiae, diuersas respicientes operationes. Ergo licet paternitas & filiatio distinguant Patrem & Filium à Spiritu sancto in ratione suppositi producentis, non tamen distinguunt illos in ratione principij proximè spiratiui. Consequentia patet, nam principium proximè spiratiuum constituitur per proprietatem proximè ordinatam ad terminum spirabilem; hæc autem non est paternitas, quæ proximè tantum respicit terminum generalibilem, sicut filiatio principium proximè generatiuum.

75. Confirmatur, nam hæc sententia melius saluat Concilia & Patres affirmantes, Patrem & filium esse unicum principium Spiritus sancti per unicam spirationem, vt definit Concilium Florentinum: nam hæc sententia non modò saluat unitatem principij remoti & essentialis, de quo non poterat esse difficultas; sed etiam proximi, & notionalis, de quo tantum poterat dubitari,

Concilium
Florentinum.

76. Ex dictis sequitur primò. Spirationem actiua immediatè recipi in Patre & Filio iam constitutis in ratione personæ. Ratio est, quia potentia producendi supponit personam constitutam, Spiratio autem actiua est potentia Patris & Filii producendi Spiritum sanctum: igitur supponit illos constitutos in ratione personæ. Antecedens probatur, nam omne principium productuum extra se supponit principium operationis perfectè constitutum in se.

77. Sequitur secundò. Spirationem actiua concipiendam esse prius in Patre, quam in Filio: nam Filius habet illam à Patre media generatione; igitur ante generationem supponenda est in Patre; in quo tamen posterius ratione concipienda est, quam potentia generativa, non tamen post actum generandi. Primum patet, quia potentia generativa constituitur per actum intelligendi, spiratio vero per actum volendi. Secundum constat, quia generatio est via, quæ Pater communicat Filio cum ipsa natura diuina potentiam spiratiuum, sed prius, quam illam communiceat Filio, supponit habere in se ipso: ergo. In Filio vero prius ratione concipienda est potentia Spiratiua, quam referatur ad Patrem, quia relatio ad correlationem supponit subiectum perfectè constitutum in se.

78. Sequitur tertio. Spirationem actiua non esse accidens metaphysicum in Deo, cùm constitutam personas proximè fecundas & potentes ad spirandum: quæ fecunditas, cùm sit essentialis Deo, non minus, quam fecunditas ad generandum, nequit spiratio actiua, quæ huiusmodi fecunditatem proximè constituit, esse accidens; cùm non sit extra omnem constitutionem Deitatis.

79.Se-

Molina.

79. Sequitur quartò. Dari in Deo constitutum ex actu volendi & spiratione actua, ratione tantum distinctum à Patre & Filio, à quo, non ut à supposito, sed ut à principio proximè spiratio procedit Spiritus sanctus. Legendus est Molina supra citatus.

80. Ad Fundamentum primæ sententie, patet ex tertio corollario, ad confirmationem distinguo maiorem: est minoris efficaciae in constituendo suppositum, concedo; quia cum sit proprietas communis, nequit constituere suppositum ex natura sua incomunicabile. Est minoris efficaciae, hoc est minoris perfectionis, nego. Nam utraque est in suo genere infinita, vna in constituendo proximum principium spiratiuum, altera in constituendo suppositum incomunicabile.

81. Ad primum argumentum secundæ sententie dic, solum probare, quod idem suppositum, quod amat, simul intelligit: nec posse amare, quin simul intelligat: non autem quod per eandem proximam potentiam, qua amat, simul intelligat, aut è converso: ut constat in humanis, in quibus idem suppositum, quod amat, intelligit, non tamen per eandem potentiam, qua amat, simul intelligit. Concedo igitur antecedens de identitate suppositi: nego autem de identitate potentie, & proximi principij *Quo*. Nam alia proprietate constituitur potentia generativa Patris, alia potentia spirativa Patris & Filii.

82. Ad secundum nego, relationem in diuinis requiri tantum ut conditionem distinguenter personam producentem à producta, sed etiam ut rationem formalem constituentem proximum principium producendi, illudque proximè distinguendi à termino producibili. Vnde concedo minorem de distinctione personæ spirantis, ut *Quod*; nego de distinctione principij proximè spiratiui ut *Quo*. Ad confirmationem dico, eam solum probare de supposito productio ut *Quod*, non de potentia proximè productiva ut *Quo*.

SECTIO IV.

An relationes diuinae distinguuntur ex natura rei ab essentia?

Scotus.
Ochamus.
Durandus.
Mayronus.
Marsilius.
Gabriel.

83. PRIMA sententia est Scoti in primo distinctione secunda, quæstione ultima, §. sed id constat, Ochami quæstione prima, in decisione quæstionis & distinctione trigesima, quæstione quarta, Durandi distinctione trigesima tercia, quæstione prima, & distinctione trigesima quarta, quæstione secunda, Mayroni distinctione secunda, quæstione decima tertia, §. ideo. Marsilius quæstione sexta, articulo secundo, Gabrielis

distinctione secunda, quæstione prima, articulo tertio, dubio tertio affirmantium. Probatur primò, quia impossibile est de eodem à parte rei existente contradictoria verificari. Atqui de essentia diuina verificatur, quod sit communicabilis, de relatione vero, quod sit incommunicabilis: de eadem essentia verificatur, quod non producat, nec producatur; de relatione vero siue persona verificatur, quod producat, & producatur: de essentia verificatur, quod nec referat, nec referatur: de relatione vero, quod & referat, & referatur. Ergo impossibile est, quod essentia & relatio sint idem à parte rei. Secundò, si relationes non distinguerentur ab essentia, neque etiam distinguerentur inter se: nam quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem & inter se.

84. SECUNDA sententia est Sancti Thomæ i. p. q. 28. art. 2. Syluij ibid. & reliquorum Scholasticorum negantum, omnem distinctionem ex natura rei inter relationem & essentiam, quin multi suspectam, & in fide parum tutam censem opinionem Scotti. Legatur Molina i. p. quæst. præcitat. disput. 2.

S. Thomas.
Syluius.Scotus.
Molina.

85. Dico primò. Relationes Diuinae nullo pacto ex natura rei distinguuntur ab essentia. Affertio colligitur primò ex Concilio Rhemensi sub Eugenio tertio, ubi contra Gilbertum definitur, relationes & essentiam non esse *ratione Theologica* distinguendas. Erat autem *ratio Theologica* in sententia Gilberti, *ratio distinctionis ex natura rei*, prout *ratio Theologica* opponitur *rationi mathematica*, quæ est sola distinctione per intellectum.

86. Secundò eadem veritas affertur in Concilio Florentino sess. ultima in quadam confessione fidei à Latinis ad Græcos missa, ubi sic habetur: *Porro autem, ne identitatem coniunctionemque diuina substantia distribuere, ac ipsam substantiam re ipsa, non autem solara ratione ab hypostasiis & personis differre, credere videamur.* Et sess. 19. paulò ante medium: *Ne tamen, inquit, re differre hoc putetis, sed apprehensione tantum & intelligentia.* Sermo autem erat de hypothesi & natura, num re, vel ratione inter se different. Et in eadem sessione prope finem: *Persona, inquit, Patris non distinguatur à Paternitate, aut à substantia, nisi ratione.*

Concilium
Florentinum.Concilium
LateranenseScotus.
Durandus.

87. Tertiò probatur ratione. Nam Deo concedenda est summa simplicitas: sed hæc cum actuali distinctione relationum ab essentia saluari nequit. Maior definitur in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. ubi Deus dicitur *omnino simplex*; non esset autem *omnino simplex*, si aliquam admitteret compositionem ex natura & relationibus: siquidem omnimoda simplicitas omnem excludit compositionem. Nec satisfaciunt Scotus & Durandus aientes, nullam ex tali distinctione compositionem resultare. Nam, cum compositione nil aliud sit, quam distinctionum vno, si inter essentiam & relationes esset actualis distinctione, esset vera & realis compositione. Nam sal-

tem

tem negare non possunt, simpliciorem fore Deum, si nulla inter eius essentiam, & relationes intercederet distinctio. Ergo ita de facto afferendum est: nam ea simplicitas concedenda est Deo, quā maior excogitari non potest. Dices non repugnat distinctio relationum inter se: ergo neque ab essentia. Sed negatur consequentia, quoniam inter se non vniuntur ad constitendum unum, sicut vniuntur cum essentia.

88. Quartū probatur à priori. Natura Diuina est illimitata; ergo identificat sibi perfectissima identitate omnem perfectionem, cum quā oppositionem non habet: atqui natura Diuina cum nulla perfectione oppositionem habet: ergo. Maior constat, quia omnis distinctio, quā non fundatur in oppositione prouenit ex limitatione extremonum. Ergo natura diuina non identificat sibi omnimoda identitate omnes perfectiones, cum quibus oppositionem non habet, est limitata. Minor probatur, quia natura diuina est perfectio absoluta. Absolutum autem, ut absolutum non dicit oppositionem cum respectu, ut patet in creatis, in quibus absolutum & respectuum saltus transcendentale identificantur ex natura rei.

89. Dico 1. Relations diuinæ inadæquate identificantur cum essentia, & essentia cum quavis eorum; inter se vero distinguuntur realiter. Primum explicabo. Illud dicitur identificari inadæquate cum aliquo, quod nō est idem cum omni eo, cum quo est ipsum identificans, nec identificans est idem cum solo identificato. Sed quavis relatio personalis ita identificatur cum natura diuina, vt non identificetur cum reliquis relationibus personalibus, quibus cum identificatur natura: nec natura ita identificatur cum una relatione, vt non etiam identificetur cum ceteris. Etenim paternitas ita identificatur cum natura, vt non identificetur cum filiatione, cum quā natura ipsa identificatur: nec natura ita identificatur cum paternitate, vt non etiam identificetur cum reliquis relationibus. Secundum vero constat, quia pater opponitur filio: ergo repugnat, vt sint idem. Consequens pater, quia repugnat identificatio, quā destruit essentiam identificatorum: ergo si in Deo est Pater & Filius, necessariò inter eos est realis distinctio: non in essentia, in quā non opponuntur ergo in ipsis personalitatibus, in quibus formaliter opponuntur. Implicat enim, in Deo esse aliquam perfectionem, & non esse cum suaratione formali.

90. Ad rationem oppositorum sententias negandum est, de Deo contradictoria verificari. Quoniam ad contradictoria non satis est, ut oppositae eadem re praedicentur, sed ut praedicent secundum eandem rationem formaliter & virtualem. Sunt enim contradictoria, teste Philosopho, eiusdem de eodem, secundum idem. Communicabilitas autem & incomunicabilitas, producibilitas & improducibilitas verificantur de natura diuina secundum perfectiones virtualiter diuersas, quas in una sim-

plicissima formalitate à parte rei includit. Est enim diuina essentia formaliter una, virtute multiplex, quia in una eademque simplicissima formalitate includit perfectionem absolutam & respectuum simul. Eadem responsio admittenda est à Scoto, nam etiam ipse salutare debet, quomodo possit eadem entitas à parte rei communicari, & non communicari, produci, & non produci; esse idem, & realiter à se ipsa distingui. Ad quā omnia saluanda non sufficit sola distinctio formalis, sed necessaria est realis.

Scotus.

91. At instat Aureolus apud Capreolum dit. 2. q. 3. Effectus in actu habere debet causam in actu: sed affirmations & negations includentes contradictiones sunt effectus in actu ante opus intellectus; ergo habere debet causam in actu: sed earum causa est distinctio: ergo inter naturam diuinam & relationes est distinctio ante opus intellectus. Respondet Caet. 1. p. q. 39. art. 1. ad 2. negando, hunc effectum prouenire à sola distinctione actuali, quippe qui prouenire potest etiam à virtuali. Sed melius cum Capreolo distinguenda est duplex affirmatio & negatio, altera formalis, fundamentalis altera. Concedo igitur affirmationem & negationem formalem exigere distinctionem in actu: nego autem, affirmationem & negationem fundamentalem, qualis est ea, quā ante opus intellectus in Deo supponitur, exigere distinctionem in actu, sed sufficere distinctionem virtualem seu fundamentalem.

Aureolus.
Capreolus.

92. Ad secundam nego sequelam, quia relations non opponuntur essentiæ, opponuntur autem inter se: ergo quamvis non distinguantur ab essentiæ, distinguuntur tamen possunt inter se. Vrges. Tam idem est relatio essentiæ, quā essentia sibi ipsi: sed implicat, essentiam distinguunt à se ipsa; ergo & relationem à relatione quā est idem cum essentia. Respondeo negando maiorem, quoniam relatio non est idem adæquate, & conuertibiliter cum essentia, sicut essentia sibi ipsi, quia non cuiuscumque identificatur essentia, identificatur relatio. Nam relatio potest habere oppositionem, quam non potest habere essentia; & ideo potest relatio distinguere aliquo, à quo tamen non distinguitur essentia. Præterea essentia est idem sibi ipsi formaliter & virtualiter, relatio vero est eadem essentiæ formaliter, non autem virtualiter. Vnde aliquam identitatem habet essentia cum se ipsa, quam non habet cum relatione, quia cum se ipsa non solù habet identitatem formalem, sed etiam virtualem, & adæquatam, quam non habet cum relatione.

Scotus.
Durand.
Aureolus.

93. Illud vero principium, Quā sunt eadem vni tertio, sunt eadem & inter se. Primum eandem difficultatem habet in sententia Scoti & Durandi: quia, ut recte vrgit Aureolus, talis est identitas extremonum inter se, qualis est eorum identitas cum tertio. Ergo è conuerso talis est distinctio extremonum inter se, qualis est distinctio eorumdem à tertio. Atqui in sententia Scoti & Durandi relations diuinæ nō distinguuntur ab essentia realiter, sed vel forma-

liter

Arribalzaga.

maliter secundum Scotum, vel modaliter secundum Durandum: igitur nec poterunt inter se distingui realiter.

S.Thomas.

94. Secundò, relictis aliorum explicacionibus, dicendum est, hoc principium verificari tantum de ijs, quæ non sunt opposita, non autem de ijs, quæ opposita sunt: pater primò exemplo actionis, & passionis, quo virut S.Thomas 1.p. quest. 28. art. 3. ad 1. Etenim hinc actio & passio identificantur cum motu, & cum eo non opponantur, siquidem tam actio, quam passio predicatorum de moro, ex hoc tamen non tollitur formalis oppositio actionis & passionis inter se, quia nec actio predicatur de passione, nec passio de actione. Secundò constat ratione à priori. Nam opposita propter identificationem cum tertio, non amittunt oppositionem inter se, quia identificatione non destruit essentiam identificationis. Posito igitur, quod cum diuina essentia identificantur opposita relations, non sequitur ex earum identitate, cū essentia identitas earundem inter se: quia sicut ex identitate earum cum essentia non tollitur realis oppositio inter se; ita neque ex earum identitate cum essentia sequitur realis identitas inter se.

95. Sed contra, quia hinc sequetur, destrui artem syllogisticam, que in hoc principio fundatur. Quae sunt eadem vni tercio prædicatione, sunt eadem prædicatione & inter se, quæ regula deficit in syllogismo expposito tam affirmativo, non enim sequitur, *Hic Deus est Pater: Hic Deus est Filius: ergo Filius est Pater;* quā negatiuo, *Pater est hic Deus: Pater non est Filius,* non recte sequitur, *ergo Filius non est hic Deus.* Respondeo etiam in hoc mysterio valere artem syllogisticam, si illius leges serventur. Sunt autem leges exppositoij Syllogismi, vt terminus sit perfectè singularis, & nullo modo communis. In prædictis autem syllogismis, terminus non est perfectè singularis, cū sitre ipsa communis tribus suppositis. Vnde semper proceditur à non distributo ad distributum: qui modus argumentandi fallax est, vt patet in hoc syllogismo; *Equus est animal: homo est animal: ergo homo est equus.* Similiter laborat prior syllogismus, in quo medius terminus Deus, non distribuitur in maiore, & minore pro omni supposito, in quo est. Quod si distribuatur hoc pacto. *Omnis res, quæ est Deus, est Pater: omnis res, quæ est Deus, est Filius:* recte concludetur, *ergo Filius est Pater.* Sed false sunt præmissæ. Similiter in posteriori syllogismo procedimus à termino non negato ad negatum, quod est virtute procedere à non distributo ad distributum, quia negatio vim habet distribuendi.

96. Vitiantur etiam syllogismi in diuinis variatione appellationis, vt Pater generat: essentia est Pater: ergo essentia generat. Etenim verba, quemadmodum & adiectiva appellant formale significatum. Vnde cū dicimus, *Pater generat,* verbū *Generat,* appellat formale significatum *Patri:* cū verò dicimus, *Essentia est Pater,* non reduplicatur formale significatum *Essentia:* vnde committitur variatio appellationis.

SECTIO V.

An relationes sint de essentia Deitatis?

97. PRIMA sententia negat. Est Ferrar. 2. contra gentes c.9. Rubionis in 1. dist. 3. quest. 1. concl. 3. Zumel 1.p.q. 28.art. 2. disp. 3.concl. 1. & quest. 39.art. 1. disp. 2. Molina 1.p. quest. 28. a. 2. disput. 6. Vasquez disput. 121.c.2. Suarez lib. 4. de Trinit. à cap. 5. & à fortiori sequitur ex corum sententiis, qui negant attributa esse de essentia Dei. Probatur primò ex Ferrar. Relatio vi relatio nullam dicit perfectionem: nihil autem intrat essentiam Dei nisi quod perfectionem importat: ergo.

98. Secundò probatur ex Rubione, Nullus conceptus vnius ordinis potest esse quiditatuus conceptui alterius ordinis. Sed conceptus relationis est conceptus alterius ordinis à conceptu Deitatis, siquidem vnuus est respectiuus, alter absolutus: igitur relatio non potest esse de essentia Deitatis.

99. Tertiò probatur ex alijs. Concilia & Patres distinguunt in Deo communia à proprijs & communia vocant essentialia, propria verò personalia. Atqui si relations essent de essentia Dei, essent quæ essentialia, atque absolute. Confirmatur, nam Concilium Lateranense, & Florentinum definiunt, totam essentiam esse communem omnibus personis, personalia verò esse propria vniuersiisque: Itē, Partem gignendam tota substantiam comunicare Filio, preteresse Parrem: si autē relations essent essentialia nature, Pater non totam essentiam, sed partem essentialiæ communicaret Filio.

100. Quartò probatur ex Augustino 7.de Trin. c.4 & 6.vbi, docet: *Deus non eo Deus, quo Pater: at si relations essent de essentia Dei, eo Deus esset Deus, quo Pater.* Nam particula, *Quo,* reduplicat essentialia.

101. Quintò. Quidquid est de essentia Dei, est de essentia cuiusque personæ: at non omnes relations sunt de essentia cuiusque personæ: ergo relations non sunt de essentia Dei. Minor patet, quia nulla persona est Trinitas. Maior probatur, nam singulæ personæ sunt verus Deus: ergo quidquid essentialiter conuenit Deo, conuenit & singulis personis.

102. Sextò. Essentia Dei est perfectè una & indivisa, nullam in se admittens distinctionem ex natura rei: relations autem sunt plures, & divisa; nequeunt igitur essentiam constitueri.

103. Septimò. Essentia Dei tota est communis; ergo tota est absoluta: non igitur dicit essentialiter relations; alioqui quæ parte diceret relations, non esset communis, sed propria.

104. Octauò. Pater per generationem comunicat totam essentiam Filio, vt Concilia definiunt, cui tamen non communicat paternitatem.

Ferrar.
Rubio.
Zumel.
Molina.
Vasquez.
Suarez.

Concilium
Lateranen.
Concilium
Florentinū.

tem: ergo paternitas non intrat essentiam Dei.
105. Non dicitur Pater prius origine, quām generet Filium, est completere Deus: ergo per generationem Filii non producitur aliquid pertinens ad essentiam Dei. Igitur filatio, que generatione producitur, non est de essentia Deitatis.

106. Decimò. Implicat concipere integrum essentiam in aliquo sine omni eo, quod essentialiter constituit illam. Ergo implicat concipere integrum essentiam Dei in patre absque filiatione, si filatio est de essentia Dei. Antecedens pater, nam quia omnipotentia est de essentia Dei, implicat, ut aliqua persona habeat essentiam, & non habeat omnipotentiam. Confirmatur. Si personalitas esset de essentia humanitatis, non posset in aliquo repetiri integra humanitas absque personalitate. Ergo si relationes sunt de essentia Dei, implicat in aliqua persona reperiri integrum essentiam Dei absque omnibus relationibus.

107. Undecimò. Si natura Dei includeret essentialiter relationes, valereret hæc propositio, *Natura productus; Natura prodicetur; Cōsequens est damnatum in Concilio Lateranensi, & refutetur capite, Damnamus. De summa Trinitate & Fide Catholica: ergo.*

108. Duodecimò. Natura Diuina comparatur ad relationes, ut determinabile ad determinativum. Repugnat autem, ut determinabile, includat suum determinativum; alioquin pars includeret totum.

109. Decimotertiò. Relations diuinæ distinguuntur virtualiter à natura; ergo non possunt essentialiter includi in ea. Consequentia probatur, quia id tantum includitur essentialiter in aliquo, quod includitur in obiectivo conceptu ipsius; sed quod distinguitur virtualiter ab aliquo, non potest includi in obiectivo conceptu ipsius; alioquin non distingueretur virtualiter ab ipso.

110. Decimoquartò. Relations diuinæ concipiuntur ut modi modificantes substantiam Diuinam: Ergo nequeunt illam essentialiter constituere. Antecedens passim assertur à Patribus. Consequentia constat, quia nullus modus essentialiter includitur in re modificata.

111. SECUNDÀ sententia affirmat. Est Henrici quodlibet 5. quæst. 6. Vbi docet Dei essentiam concipi non posse absque relatio respectu, Aureoli in 1. distinct. 1. artic. 4. circa finem, & dist. 4. parte 2. distinctionis artic. 4. 5. & 6. & in 3. dist. 1. qu. 3. artic. 3. Ariminensis in 1. dist. 27. artic. 2. Caetani 1. p. quæst. 27. artic. 2. in fine, affirmans, quod si perfectio diuini esse definienda esset, omnia in se concluderet. Quod autem in definitione rei ponitur, est essentialis rei. Est etiam Bannez prima parte, quæstione 28. artic. 2. dubio 3. ad 6. Valentia quæst. 39. quæst. sua 13. puncto 1. ad vlt. argum. & colligitur ex S. Thom. 1. p. quæst. 27. artic. 2. ad 3. afferente, in perfectione diuini esse contineri Verbum intelligibiliter procedens, principium Verbi, & quacumque ad eius perfecti nem pertinent. Nec

oppositum docet quæst. 33. artic. 3. ad 1. vbi assertum communia includi in conceptu proprietatum; non est conuerso. Nam intelligit de inclusione explicita, non autem implicita: quo pacto communia includuntur in conceptu personarum, in concreto significatarum, quo modo eo loco sumit propria. Propria vero non includuntur explicitè, sed tantum implicitè in conceptu communium, quia personæ non includuntur explicitè in conceptu Deitatis, sicut Deitas in conceptu personarum.

112. Quoniam vero controversia hæc pendet ex intelligentia huius termini, *Essentialis*, ex declaratione ipsius ordinanda est disputatio. Dicitur autem aliquid *Essentialis* alicui dupliciter, uno modo per solam realem identitatem cum illo, alio modo per obiectivam etiam inclusionem in illo. Hoc posterius tantum dici solet *Essentialis*, nam prius solum dicitur *identicum*. Exemplum primi sit, Risiabile respectu hominis, polito quod risibile ex natura rei non distinguitur ab homine. Exemplum secundi sit, Rationale respectu eiusdem. Etenim risibilitas, cuius ex natura rei identificetur cum homine, non tamen includitur in conceptu obiectivo hominis; quoniam concipi potest homo, non concepta eius risibilitate: nequit autem concipi homo, non concepta eius rationalitate. Vnde rationalitas non solum includitur realiter in homine, vt risibilitas, sed etiam obiectiuè, quia concipi non potest homo, quin simul concipiatur eius rationalitas: atque adeo rationalitas non tantum *identicè*, sed etiam *essentialiter*, constituit hominem. Adhuc autem unum includi potest *essentialiter* in alio dupliciter, uno modo explicitè, alio modo implicitè: velut animal explicitè includit sensibilitatem, implicitè vero substantiam. Ex his ad diuinam ascendendo, prælens controversia non est, an relations sint idem realiter, atque etiam formaliter formalitate rei cum essentia diuina, hoc enim probatum est sectione præcedente contra Scotum; sed an sint idem *essentialiter* & *formaliter*, formalitate obiectiva & rationis, ita ut nequeat concipi adæquate Deus, quin simul implicitè saltem concipientur relations.

113. Dico 1. Relations implicitè includuntur obiectivo conceptu naturæ Diuinæ, atque adeo illæ sunt de essentia Dei. Assertionem colligitur primò ex Anselmo in monologio cap. 16. vbi docet omnia quæ sunt in Deo prædicari in *Quid & essentialiter de Deo*, non modò secundum rem (ut excludat solam prædicationem identicam) sed etiam secundum considerationem: *Quemadmodum*, inquit, *vnum est quidquid essentialiter de summa substantia dicatur, ita ipsa uno modo, una consideratione est, quidquid est essentialiter.*

114. Secundò colligitur ex alijs Patribus paf-
fio admittentibus has prædicationes; *Essentia Diuina est Pater, Filius, & Spiritus sanctus: Es-
sentiæ diuina sunt tres persona: Athanasius Oratio-
ne contra Gregales Sabelli. uniuersa, inquit,
plenitudo & integritas Deitatis est Pater ut Pater*

Scotus.

Anselmus.

Athanasius.

Concilium
LateranenHenricus.
Aureolus.
Arminensis.
Caetani.Bannez.
Valentia.
S. Thomas.

Cyrillus.

& Filius ex Filiis, & infra: *Idem*, inquit, *De Filio & Spiritu sancto est existimandū*. Et Sermonē 4. contra Arianos pag. 3. *Quoniam*, inquit, *Filius est imago Patris, necessum est, ut cogites, Deitatem & proprietatem Patris ipsam essentialiam Filii constitutere*. *Cyrillus lib. 13. Theologic. 1. Spiritus sanctus*, inquit, *in ipso Deo essentialiter est*. Etc. 2. *Spiritu sanctū appellat, operationem essentialēm in propria hypostasi producentem, & in Deo manentem*.

S. Thomas.

115. Eadsdem propositiones admittit S. Doctor 1. p. q. 36. art. 6. *Essentia Diuina est Paternitas, Filiatio, Spiratio*. Neque dicas, illas admitti propter solam inclusionem identicam. Nam sola identica inclusio prædicati cum subiecto non sufficit ad prædicationem in abstracto, vt patet in hac propositione, *Rationalitas est animalitas*: quia in prædicationibus abstractis prædicamus tantum ea, quæ implicitē saltem includuntur in conceptu obiectuo subiecti, cuiusmodi sunt sola essentialia; hæc enim tantum nequeunt præscindī, saltem implicitē à conceptu obiectuo subiecti.

116. Tertiō probatur assertio à priori. Constitutiūm adæquatum Dei est ipsum esse infinitum & illimitatum in omni genere perfectionis possibilis; sed hoc implicitē inuoluit omnes perfectiones tam absolutas, quam respectivas in Deo possibiliter existentes. Minor patet, nam ratio illimitationis & infinitatis in omni genere perfectionis formaliter constituitur per inclusionem omnium perfectionum tam absolutarum, quam relativarum, compōsibiliter in Deo existentium, non minus quam ratio humanitatis constituitur per animalitatem & rationalitatem. Ergo sicut concipi nequit humanitas, quin simul concipiatur vtraque perfectio animalitatis & rationalitatis: ita concipi nequit ratio ipsa Deitatis vnde aquaque illimitata, quin simul implicitē saltem concipientur omnes perfectiones absolutæ & respectivæ, in Deo possibiliter existentes; alioqui non concipetur, vt perfectè illimitata in omni genere perfectionis. Maior constat ex suprā disputis de constitutiō Dei, cuius ratio est, quoniam adæquatum constitutiūm in vnaquaque re assignari debet id, quod perfectiori modo ipsius naturam explicat. Atqui perfectiori modo naturam Dei explicat ratio entis vnde aquaque perfecti & illimitati; nam hęc nō solum ponit infinitam perfectionem in Deo, sed perfectiori modo, quo illa ponit potest; quia illam ponit, vt essentialiter constituēt Deum. Qui modus perfectissimus est, quia ponit illam, vt magis intimā Deo, & per maiorem unitatem & simplicitatem cū ipso.

117. Confirmatur primò. Deus ex suo formalī conceptu importat aliiquid a ētū subsistens: Sed non importat aliiquid a ētū subsistens subsistentia absoluta; ergo relativia: ergo essentialiter importat tres subsistentias relativas. Maior constat, nam Deus ex modo significandi importat deitatem ultimō actualēm, ac perfectissimo modo existentem;

hoc autem formaliter habetur per ipsum actuale subsistere, nam potentiale non ponit ultimam actualitatem & perfectionem debitam natura diuinæ. Minor primi Syllogismi probabitur infra. Prior consequētia patet. Posterior probatur, quia Deus non subsistit perfectè in uno tantum supposito, sed in omnibus tribus.

118. Confirmatur 2. Nam ex Patribus, præsertim ex Augustino 6. 7. & 15. libro de Trinit. & alibi, in Deo tres personæ simul non sunt quid perfectius, quam singulæ: hoc autem non potest rectè saluari, nisi dicimus, omnes personas essentialiter includi in eadem essentia communī. Quo fit, vt quia singulæ personæ quidditatib[us] continent essentiam, quidditatib[us] etiam contineant perfectiones reliquarum personarum, non quidem constitutiūe, nam hoc modo destrueretur perfectio ipsa Trinitatis; sed virtualiter & per circumcessionem, vt Patres & Scholastici loquuntur.

Augustin.

119. Dico 2. Essentia diuina concepta secundūm rationem explicitam non importat explicitè, nisi solas perfectiones absolutas. Est S. Thomæ 1. p. q. 33. art. 3. ad 1. Affirmantis, propria non includi in conceptu communī, scilicet explicitè, *Ægidij in 1. dist. 33. art. 1. quæst. 3. Argentinæ dist. 34. conclūs. 3. Fundamentum est*. Id tantum diuina essentia importat explicitè, quod explicitè obiectitur intellectui illam concipienti; sed hæc est tantum perfectio absolute: ergo. Maior constat, quoniam ratio expliciti & impliciti est tantum per ordinem ad intellectum, cū res in seipso non magis explicitè dicat vnam perfectionem, quam aliam cū omnes dicat, vt à parte rei sunt. Minor probatur, nam id tantum explicitè obiectitur intellectui diuinam essentiam concipienti, quod commune est omnibus personis; hoc autem est sola perfectio absoluta. Maior patet, nam diuina essentia concipiatur, vt forma formaliter constituens quamlibet personam in esse Dei, hoc autem est sola Deitas, non proprietas aliqua respectiva. Confirmatur, nam id tantum explicitè importat hoc nomen Deus, quod communiter concipiatur ab omnibus; sed quod communiter concipiatur ab omnibus non est perfectio respectiva, quia gentiles concipiendo Deum nullam concipiunt perfectionem respectivam: ergo.

s. Thomas.

Ægidius.

Argentinus.

120. Obiectus 1. Constitutiūm rei est indivisibile; ergo vel totum concipiatur, atque adeo implicat rem concipere secundūm vnam rationem essentialēm, & non secundūm aliam; vel nihil illius concipiatur, & sic nihil essentiālē rei concipiatur, quia totum essentiālē specificū consistit in ipso constitutiūo rei. Respondeo ultimum constitutiūm rei esse duplex, alterum virtualiter diuīsibile, constans ex pluribus rationibus virtualiter diuersis, vt constat de ultimo constitutiūo intellectus creati, quod essentialiter conflatur ex speculatiō & practicō;

alterum omnino indiuisibile, constans ex vna tantum ratione formaliter & virtualiter indiuisibili, vt rationale in homine. Quando constitutuum est primo modo, potest res explicitè concipi secundum vnam rationem essentialem, & non secundum aliam; secus quando est secundo modo. Ratio discriminis est, quia, quando ultimum constitutuum est virtualiter diuisibile continet plures rationes, quasi partialiter essentiales, per quarum vnumquamque res potest explicitè concipi, vt essentialiter distincta à ceteris. Quando vero est virtualiter indiuisibile, non continet, nisi vnam tantum rationem essentialem specificam, per quam distinguatur à ceteris: que vel concipitur, & tota essentia specifica rei concipitur; vel non concipitur, & iam nequit res concipi, vt essentialiter à ceteris distincta. Quia igitur constitutuum Dei ob sui infinitatem & illimitationem constat ex pluribus rationibus virtualiter diuersis, potest ex imperfetto nostro modo concipiendi limitari ad vnam rationem essentialem explicitam, & non ad aliam, & adhuc concipi, vt essentialiter distinctus ab omni eo, quod non est Deus.

121. Obiecties 2. Ratio Deitatis est ipsa ratio illimitationis & infinitatis simpliciter. Implicitur igitur concipere Deitatem, & non concipere omnem perfectionem explicitè. Antecedens patet, quia Deitas est ultimum constitutuum Dei: ultimum autem constitutuum in vnaquaque re concipi debet explicitè. Respondeo, Deitatem esse explicitam rationem illimitationis & infinitatis solum secundum perfectionem absolutam, implicitè vero secundum perfectionem respectuum. Ad probationem antecedentis concedo minorem, quando ultimum constitutuum rei est indiuisibile; nego autem, quando illud est virtualiter diuisibile.

122. Ad argumenta primæ sententiae. Ad primum nego antecedens, de quo infra. Ad secundum, maior est vera, quando conceptus sunt diuersi ordinis prædicamentalis; falsa vero, quando sunt eiusdem ordinis prædicamentalis; vt conceptus corporis est quiditius rationali, quia est eiusdem ordinis prædicamentalis cum illo, esto sit ratione diuersus ab illo. Ergo licet in Deo perfectio relativa sit ratione diuersa à perfectione absoluta, quia tamen utraque est ordinis diuini, non repugnat, vnam essentialiter includi in alia.

123. Ad Tertium dico, Concilia sumere essentiam pro sola illa perfectione, quam dicit explicitè: cui tantum perfectione ex communi vsu Doctorum appropriat hoc nomen *Essentia*. Vnde non licet illud usurpare ad significandam perfectionem relatiuam. Iuxta quam Doctrinam explicantur Patres, cum dicunt, personas non prædicari *Essentialiter* de Deitate. Ad confirmationem nego, Patrem communicare partem suæ substantiæ

Filio: Sicut neque per aduersarios Pater non communicando paternitatem, quæ essentiam quidditativè includit, dici potest partem suæ substantiæ non communicare. Cum non minus Paternitas in eorum sententia includat essentiam, quam in nostra sententia essentia includat Paternitatem. Cuius ratio est, quia nomen partis connotat divisionem perfectionis communicatae non communicata.

124. Ad quartum, Augustinum interpretor iuxta secundam assertionem, quemadmodum interpretari debent ipsi met aduersarij, cum ibidem capite 2. subdit. *Non eo verbum, quo sapientia; quia sapientia,* inquit, *essentialiter dicitur: Verbum autem relatiuè tantum ad eum, cuius est verbum.* Cum tamen Verbum, etiam per aduersarios essentialiter includat sapientiam. Loquitur igitur eo loco Augustinus de ratione essentiali explicita, non de ratione essentiali implicitè tantum importata per hæc nomina. Constat ex eo, quod ibidem capite 6. docet, Patris personam ad se dici, non ad Filium & Spiritum sanctum, nempe secundum conceptum explicitum, & modum intelligendi nostrum; non autem secundum rem significatam & conceptum implicitum.

125. Ad Quintum distinguo maiorem: quidquid est de essentia Dei, est de essentia personæ, ratione naturæ, concedo; ratione plius personæ formaliter sumptæ, nego. Ratio, quia potest aliquod prædicatum conuenire naturæ, & non personæ, vt persona est formaliter. Patet, tum quia naturæ conuenit identificare sibi omnes relationes, quod non conuenit personæ. Tum quia & fortius, conuenit naturæ communicabilitas essentialiter, quæ tamen non conuenit personæ; non enim sequitur natura est communicabilis, ergo & persona: nam communicabilitas fundamentaliter sumpta, cum sit perfectio realis & absoluta, essentialiter conuenit naturæ, quæ tamen non conuenit essentialiter personæ, in cuius quidditatio conceptu includitur ipsa natura.

126. Et ad hominem contra aduersarios: Deitas est de essentia relationis, & tamen non quidquid conuenit Deitati, conuenit relationi; nam Deitati conuenit, non referri, non opponi, non produci; relationi contraria, conuenit referri, opponi, produci. Tum quia in multorum sententia aptitudo ad multa est essentialis naturæ creatæ, quæ tamen non conuenit individuis, quibus communicatur, & ratio in subiecta materia est, quoniam natura diuina cum nulla relatione oppositionem habet, quam tamen oppositionem habet vna persona cum alia. Nequit autem vnum oppositum essentialiter constitui per alterum oppositum, quia nullum ens potest intrinsecè & essentialiter constitui per id, quod realiter à se excludit. Igitur potest natura, non autem persona essentialiter constitui per oppositas relationes. Consequens probatur, quia sicut ob hanc rationem potest

Concilia.

Patres.

poteſt natura, & non perſona identice conſtitui per oppoſitas relationes: ita ob eandem poterit natura, & non perſona eſſentialiter conſtitui per eadēm relationes, cūm non ſit maiore implicatiā de vna conſtitutiōne, quām de alia. Nam tota implicatiā oritur ex eo, quod eadēm natura à parte rei ſit eadēm relationibus, & relationes ipſe non ſint eadēm inter ſe: ſed conſtitutiō eſſentialiſis non ponit maiorem identificationem à parte rei naturae cum relationibus, quām conſtitutiō identi- ca, ſed ſolum in ordine ad intellectum con- ciipientem: ergo ſi non implicat, vt eadēm natura identice includat oppoſitas relationes, abſque eo quod illæ identice ſeſe inclu- dant, neque implicabit, vt eadēm natura eſſentialiter includat oppoſitas relationes, abſque eo quod illæ eſſentialiter ſeſe inclu- dant.

127. DICES. Ergo ſaltem perſona, vt perſona non eſt integrè Deus eſſentialiter. Reſpondeo negando conſequentiā, quia negatio, cūm ſit malignantis naturae, vt Sum- muliſtae docent, negat de ſubiecto prædicatu- tum ſecundūm omnem modum: vnde non ſolum negaret de perſona, vt perſona, ſed etiam de natura, inſluſa eſſentialiter in per- ſonis.

128. Ad ſextum. Hoc argumentum mi- litat etiam contra vnitatem identicam, quam aduersarij tenentur admittere, hoc paſto. Natura diuina eſt realiter vna & in diuina, relationes ſunt realiter plures & diuīſae; ergo nequeunt illam identice vnam conſtituere. Sicut igitur realis diſtinctiō perſonarum non obſtat reali atque identice vnitati na- turae: ita nec realis diſtinctiō earundem obſtabit eſſentiali ac formali vnitati eiusdem. Ad argumentum igitur in forma, neganda eſt conſequentiā. Ratio, quia relationes, non vt realiter diuīſae inter ſe, eſſentialiter conſtituent, ſed vt ſunt formaliter vnum in na- tura: ſicut actio & paſſio conſtituent eſſentialiter motum, non vt diſtinctae for- maliter inter ſe, ſed vt ſunt formaliter vnum cum mo- tu.

129. Ad septimum. Primo retorqeо ar- gumentum hoc paſto. Personalitas Dei to- ta eſt propria; ergo tota eſt relativa: non igi- tur naturam eſſentialiter includit; alioqui quā parte naturam includeret, non eſſet pro- pria, ſed communis. Atqui hoc non obſtan- te, personalitas etiam per aduersarios na- turam eſſentialiter includit; ergo eodem non obſtant, poterit natura personalitates eſſentialiter includere. Secundo diſtinguo antecedens: eſſentia Dei tota adæquatē ſum- ptu & ſecundūm rationem implicitam, & ſe- cundūm rationem explicitam eſt communis, nego; tota accepta tantum ſecundūm rationem explicitam, concedo: hæc autem eſt ſola ratio, abſoluta. Eodem modo reſpondebunt aduersarij de personalitate ipſa, quæ tota eſt oppoſita & propria ſecundūm rationem explicitam, non autem ſecundūm rationem implicitam.

130. Ad octauum. Retorqeо pariter ar- gumentum. Nihil paternitatis per genera- tionem communicatur filio, cui tamen to- ta eſſentia communicatur, quæ eſſentialiter includit in ipſa paternitate. Item tota fi- liatio producitur, & tamen nihil eſſentiae quidditatue inclusæ in ipſa Filiatione pro- ducitur: igitur eſſentia non intrat personali- tatem; non valet conſequentiā, neque per ipſos aduersarios. Quare reſpondeo, Patrem communicare totam eſſentiam Filio ſolum ſecundūm rationem explicitam Deitatis, non autem ſecundūm rationem implicitam. Quam reſponſionem ipſi admittere debent de communicatione paternitatis quoad fo- lam rationem implicitam naturae, non autem quoad rationem explicitam personalitatis.

131. Ad nonum. Diſtinguo antecedens: Pater prius origine, quām generet filium, eſt complete Deus abſque filiatione, vt perſona eſt formaliter, concedo; quia vt ſic non con- ſtituitur intrinſecè per filiationem; eſt complete Deus, vt natura, nego; quia vt ſic in- cludit intrinſecè filiationem vt rationem conſtituentem: poſt igitur vt natura eſſentialiter includere illam, eſto non includat vt perſona, quia vt perſona diſtinguitur rea- liter ab illa. Vnde diſtinguo conſequens: fi- liatio nō eſt de eſſentia conſtitutiva Patris in ratione perſonæ, concedo; in ratione na- turae, nego. Idem argumentum ſolum ſum eſt aduersarij quoad identitatem, quam ha- bet natura Patris cum filiatione, quam iden- titatem non habet Pater cum eadēm filiatione. Nam eadēm ratio eſt de inſtruſione identica, ac de inſtruſione eſſentiali: quia vt ſuprā di- xi- muſ, inſtruſio eſſentialis non addit maiorem inſtruſionem à parte rei, quam dicat ipſa in- ſtruſio identica; niſi quod inſtruſio eſſentialis, preter inſtruſionem identicam, addit etiam inſtruſionem obiectuam in ordine ad intel- lectum conciipientem. Cæterū tota diſ- cultas eſt de ipſa inſtruſione identica, quæ ea- dem eſt in vtraque ſententia.

132. Ad decimum. Diſtinguo antecedens: implicat concipere integrum eſſentiam abſque omni ratione illam conſtituente reſpe- ctu eius, quod eſſentialiter conſtituit, con- cedo; reſpectu eius, quod eſſentialiter non conſtituit, nego: Filiatio autem non conſtituit eſſentialiter perſonam Patris, ſed tantum naturam Patris: vnde ſolum implicat con- cipere naturam, quæ eſt in Patre, abſque filiatione, tanquam ratione conſtituente, non autem perſonam ipſam Patris: ſicut im- plicit concipere integrum eſſentiam na- turae creatae, quæ eſt in Petro, abſque aptitu- dine ad alia in diuina; non tamen impli- cat concipere Petrum ſinē huiusmodi or- dine & aptitudine; eò quod, licet talis apti- tudo ſit de eſſentia naturae Petri, non tamen eſt de eſſentia ipſius perſonæ & in diuina Petri. Nec eſt eadēm ratio de perfectioni- bus abſolutis, quæ, quia nulli opponuntur, cuicunque competit eſſentia, eſſentialiter competunt & illæ.

133. Ad Confirmationem. Distinguo antecedens: si personalitas esset de essentia humanitatis, non posset reperiri integra humanitas absque personalitate constitutive ipsam humanitatem, concedo; absque personalitate constitutive id, cui esset communicata humanitas, nego. Quod autem de facto personalitas non sit de essentia humanitatis, non ex eo praeceps colligitur, quia non constituit id, cui communicatur, sed quia non constituit humanitatem ipsam, à qua realiter separatur.

134. Ad undecimum, nego sequelam. Nam licet natura diuina dicat essentialiter relations, eas tamen dicit tantum implicitè; explicitè autem dicit solam perfectionem absolutam, quæ cùm in diuinis non distinguatur, nequit illi attribui actus notionalis, quia hic semper facit sensum formalem & explicitum; significat enim conuenire subiecto secundum solam rationem formalem explicitam, vt manifestè apparet in his propositionibus, *Intellectus intelligit, Voluntas spirat.*

135. Ad duodecimum. Distinguo maiorem: comparatur natura diuina ad relations, vt determinabile ad determinatum positivè, nego; alioqui ex natura, & relatione resultaret metaphysica compositio; negatiuè seu præcisiusè; concedo. Quod est comparari idem, vt implicitè conceptum ad seipsum, vt explicitè conceptum: sicut comparatur ens ad suos modos, & definitum ad suam definitionem. Hoc autem modo non implicat, vt determinabile includat determinatum, non quidem explicitè, sed implicitè.

136. Ad decimumtertium. Distinguo antecedens: relations diuinæ distinguuntur virtualiter à natura secundum conceptum explicitum, concedo; secundum conceptum implicitum, nego; ergo non includuntur in ea explicitè, concedo: non includuntur implicitè, nego: & hoc satis est, vt includantur essentialiter, vt patet de predicatis communibus & superioribus, quæ essentialiter includuntur in particularibus, & inferioribus, licet ea tantum implicitè includantur: vt ratio substantiæ essentialiter includitur in ratione animalis, esto ratio substantiæ implicitè tantum includatur in ipsa ratione animalis. Ad probationem dico. Id tantum includitur essentialiter in aliquo, quod includitur in obiectu conceptu ipsius vel implicitè, vel explicitè. Quia verò potest, quod virtualiter distinguitur ab aliquo, includi implicitè in conceptu obiectu ipsius, poterit esse de essentia ipsius saltem implicitè, esto non sit de essentia ipsius explicitè. Sicut predicata communia sunt tantum de essentia implicitè inferioris: predicata verò particularia sunt de essentia explicitè eiusdem. Unde licet virtualis distinctio sit fundamentum excludendi explicitè non quidem positivè, sed negatiuè, seu præcisiusè relations à natura, non tamen est fundamentum excludendi eas implicitè.

137. Ad decimumquartum. Distinguo de modo accidentalis, vel substantiali. Concedo, modum accidentalem includi non posse in ipsa essentia rei; nego autem includi non posse modum substantialis, vt constat de differentijs rerum, quæ concipiuntur à nobis, vt modi substantialis quidditatiè constituentes essentiam ipsam rei.

SECTIO VI.

An Relationes includant essentialiter naturam diuinam?

138. **S**ensus non est, an relationes in concreto naturam diuinam essentialiter includant, cùm relationes in concreto sint ipsæ personæ diuinæ, quæ essentialiter constituuntur ex natura, & proprietatibus personalibus: sed sensus est, an relationes abstractæ sumptæ, veluti paternitas, aut filiatio, naturam diuinam essentialiter includant.

139. PRIMA sententia negat. Est Scoti in 1. distinct. 7. 5. *Ad argumenta igitur, RUBIONIS, MOLINÆ, VASQUEZ SUPRÆ CITATORUM:* & sequitur ex opinione tum eorum, qui asserunt, relationes diuinæ nullam in se dicere perfectionem; tum eorum, qui illas à parte rei à natura diuina distinguunt. Probat autem hanc sententiam Vasquez primò. Natura nō includit essentialiter relations, ergo nec relatio naturam. Consequentiam probat, quia impossibile est, vt unum præscindat ab altero, quin simul alterum præscindat ab illo: igitur si natura præscindit à relationibus, etiam relations præscindunt à natura.

140. Secundò. Relatio concipitur, vt adueniens Deitatem: ergo non concipitur, vt includens formaliter Deitatem; alioqui non conciperetur, vt adueniens illi, sed vt præhabens formaliter illam.

141. Tertiò. Relatio concipitur, vt determinans; essentia verò vt determinabilis: impossibile autem est, vt determinans includat formaliter ipsum determinabile; alioqui idem esset determinans, & determinatum simul, quod implicat, quia inuoluit duo contradictiones simul.

142. Quartò. Relatio se tota est respectiva, essentia se tota est absoluta; igitur nequit relatio obiectuè includere essentiam; alioqui idem conciperetur, vt respectuum, & absolutum simul.

143. Quintò. Persona diuina constituitur ex natura, & relatione; sed constitutio essentialiter importat duo, nempe constitutum, & constitutibile, vt patet in omni constitutione: ergo relatio & natura, quæ sunt constituentia personam, concipientur vt duo; unum vt constitutum, alterum vt constitutibile. Non igitur una concipitur, vt for-

Scotus.
Rubio.
Molina.
Vasquez.

maliter

maliter includens aliam; alioqui non conciperentur ut duo, sed ut unum.

144. Confirmatur. Si relatio includeret formaliter essentiam, persona constitueretur ex persona; quia persona est essentia ipsa relatione determinata: ergo si relatio includeret formaliter essentiam, relatio esset formaliter persona. Ergo persona constitueretur ex persona: quo nihil absurdius.

145. Sexto. Maiorem distinctionem in nostro conceptu importat paternitas à natura, quam Pater: sed Pater includit formaliter naturam, ut constitutum suum constituens: ergo paternitas non includit formaliter naturam.

146. Septimo. Si paternitas includeret in suo conceptu naturam, eadem relatio seipsa conueniret, & differret à filiatione: consequens est impossibile, quia conuenientia dicit unitatem, differentia verò multitudinem; quae cùm sint contradictoria, nequeunt eidem conuenire.

147. Octavo. Si relatio includeret formaliter essentiam, valereret hæc propositio, *Paternitas est essentia*; ergo & hæc alia, *Deus paternitate intelligit*, hoc pæcto: *Pater essentia intelligit*, *paternitas est essentia*, ergo *Pater paternitate intelligit*. Confirmatur. Si essentia esset de conceptu paternitatis; ergo etiam attributa: ergo vera esset hæc propositio, *Paternitas est intellectus*, sicut & hæc, *Paternitas est essentia*: sed Deus intelligit intellectu; ergo intelligit paternitate.

148. Non. Alia est ratio essentiae, alia est ratio relationis: igitur non potest essentia quidditatue includi in conceptu relationis.

149. Decimo. Absolutum non est de essentia relativi. Deitas est absoluta; ergo non est de essentia relationis. Confirmatur, nam alioquin vera esset hæc propositio, *Relatio diuina est ens absolutum*.

150. SECUNDA sententia affirmat. Est Zumel, Torres, Suarez suprà citatorum: Quæ probabilior est, & nostris principijs conformior, quam ego iuxta nostra fundamenta sic probo. Relatio diuina, quæ diuina est, essentialiter dicit modum essendi perfectissimum: atqui modus essendi perfectissimus est, ut explicite dicat perfectionem respectuum infinitam, & implicitè involuat omnem perfectionem absolutam. Maior constat, nam quævis ratio diuina, ut diuina est formaliter, non solum dicit summam perfectionem in eo genere, in quo præcisè concipiatur, sed summo modo perfectam; quippe quæ non solum dicit illam illimitatam in eo genere, in quo ea explicite concipiatur, sed etiam in modo essendi. Atqui perfectius illa concipiatur, si concipiatur ut essentialiter includens omnem perfectionem absolutam: ergo, &c.

151. DICES. Sufficit, si concipiatur ut includens omnem perfectionem absolutam solum identicè; ergo non est necessarium, ut illam includat essentialiter. Sed contrà, tum

quia perfectius concipiatur, si concipiatur, ut illam includens essentialiter. Qui modus concipiendi, cum sit perfectior debitus est relationibus diuinis. Tum quia implicat in adiecio, relationes diuinæ concipi, ut identicè tantum, & non essentialiter includentes perfectiones absolutas. Nam unum includi essentialiter in conceptu alterius nil aliud est formaliter, quam unum concipi non posse sine alio. Contrà verò unum includi identicè in alio formaliter non est aliud, quam unum posse perfectè concipi sine alio. Implicat igitur relationes diuinæ non posse concipi, nisi ut identicè includentes perfectiones absolutas, & tamen illas non includere essentialiter. Nam si nequeunt concipi sine illis, implicitè saltem includunt essentialiter illas.

152. Instabis. Relatio diuina ex natura sua est perfectio limitata, cum ex natura sua excludat oppositam correlationem. Omnis autem perfectio, quæ ex natura sua non includit omnem perfectionem, non est illimitata simpliciter: igitur ex natura sua non postulat essentialiem inclusionem naturæ. Respondeo ex hoc discursu tantum sequi, relationem diuinam limitari ad non includendam oppositam correlationem, non autem reliquias perfectiones non oppositas. Sicut perfeitas solum limitatur ad excludendam oppositam differentiam inaleitatis, non autem ipsam rationem entis ut sic. Distinguo igitur antecedens: est limitata ad excludendam oppositam correlationem, concedo; reliquias correlationes non oppositas, nego: igitur ex natura sua non includit naturam, neque consequentiam.

153. Ad argumenta oppositæ sententiae. Ad primum nego antecedens. Ad secundum & tertium respondeo. Eadem relatio conceptu explicito concipiatur ut adueniens Deitatem, conceptu verò implicito ut includens Deitatem; quam solum determinat secundum rationem explicitam, non autem secundum rationem implicitam. Atqui hoc sufficit, ut possit aliquid concipi, ut adueniens alteri, & determinare illud secundum rationem; ut patet in modis entis, qui concipiuntur aduenire enti, & determinare illud ad tale ens secundum rationem explicitam, non autem secundum rationem implicitam. Perfeitas enim explicitè solum dicit talen modum essendi: ens verò explicitè solum rationem entis: implicitè autem tam perfeitas dicit ens, quam ens perfeitatem. Aduent igitur perfeitas enti, & determinat illud ad tale ens, non secundum rationem entis, quam perfeitas dicit implicitè, sed secundum rationem perfeitatis, quam dicit explicitè. Paro modo relatio diuina aduenit Deitati, & determinat illam ad talem personam, non secundum Deitatem, quam relatio increata dicit implicitè, sed secundum conceptum ipsum relationis, quam dicit explicitè. Est enim determinatio

solum per expressorem conceptum, & aduentum eiusdem perfectionis clarius & expressius conceptae. In quo sensu non implicat ut idem sit explicitè determinabile, & implicitè determinatum.

154. Ad Quartum. Distinguo maiorem & minorem: est relatio se tota respectiva, natura se tota absoluta secundum rationem dum taxat explicitam, concedo; secundum rationem explicitam & implicitam simul, nego: sic enim tam relatio est respectiva & absoluta, quam natura absoluta & respectiva simul.

155. Ad Quintum respondeo, ad constitutionem secundum rationem sufficere duo distinctiones secundum rationem tantum explicitam. Ad confirmationem nego sequelam. Etenim, ut persona non dicatur constitui ex persona, sufficit ut non constituantur ex relatione, explicitè importante utrumque. Nam constitutio per rationem attenditur tantum secundum rationes explicitas constituentis, & constitutibilis.

156. DICES. Si sola distinctione impliciti, & expliciti sufficit ad constitutionem rationis, ad eandem sufficiet distinctione definitionis & definiti. Respondeo negando sequelam. Quoniam ad constitutionem requiritur, ut constituens non sit per modum explicantis ipsum constitutum, cuiusmodi est definitio respectu definiti, sed per modum aduenientis; nam hoc importat conceptus ipse constituentis.

157. Ad sextum. Negandum est, quoad rem significatam maiorem distinctionem importare abstractum, quam concretum in Deo, sed tantum in modo significandi: quia concretum importat per modum habentis, quod abstractum dicit per modum inclusi. Ob summam quippe actualitatem & simplicitatem, idem importat in Deo abstractum, & concretum quoad rem ipsam significatam, quoad modum autem significandi concretum importat aequo primo utramque rationem; abstractum vero explicitè importat unam rationem, implicitè vero aliam.

158. Ad septimum. Eadem relatio diuina conuenit & differt secundum eandem rationem explicitè conceptam, nego; conuenit secundum rationem implicitam, & differt secundum explicitam, concedo. Hac autem nulla est implicantia, ut res summe illimitata, & simplicissima fundare possit ratione identitatis, & distinctionis secundum rationes formales & explicitas, virtualiter diuersas.

159. Ad octauum. Concedo valere primam propositionem: nego valere secundam. Ratio discriminis est, quia quando verbum prædicatur de subiecto, facit sensum expressum & formalem, & solum denotatur conuenire illi secundum rationem explicitè significata; secus quando prædicatur nomen substantium. Exempli causa, *Homo est animal*, vera est proposito, quia prædicatum est nomen substantium. Contra vero, *Homo animalitate intelligit*, falsa est propositio, quia reddit sensum formalem & explicitum, & si-

gnificat, ipsum intelligere conuenire homini ratione animalitatis ut explicitè significata, talis enim propositio æquiualeat reduplicatio, quæ solum reduplicat rationem explicitam, ratione cuius tantum denotatur conuenire prædicatum subiecto. Vnde in eo syllogismo neganda est consequentia; variatur enim sensus implicitus in explicitum, ut in hoc syllogismo. *Homo est animal*: *Homo intelligit*: ergo *Homo animalitate intelligit*. Ad confirmationem neganda similiter est consequentia ob eandem rationem.

160. Ad nonum. Nego consequentiam. Etenim alia est ratio entis, alia est ratio animalitatis: & tamen ratio entis est de essentia animalitatis, & cuiuscunq; alterius rationis realis. Ergo etiamsi ratio essentiae sit alia secundum conceptum explicitum à ratione relationis, adhuc tamen non obstat, quin una sit de implicito conceptu quidditatuo alterius.

161. Ad decimum. Concedo absolutum non esse de essentia relatiui creati: nego autem non esse de essentia relatiui increati, ob summam illimitationem & simplicitatem. Ad confirmationem. Nego sequelam, quoniam absolutum importat conceptum præcisum à respectivo, quo pacto nequit absolutum prædicari de respectivo: sic enim affirmaretur, quod præcibus & explicitus conceptus absolutus, esset ipse præcibus & explicitus conceptus relativus.

SECTIO VII.

An Relationes diuinæ existant existentia relativa ratione distincta ab existentia absoluta nature?

162. PRIMA sententia negat. Est Capreoli. In 3. dist. 1. quæst. 1. art. 3. ad 2. contra secundam conclusionem, Caetani 1. p. quæst. 28. art. 2. §. Corollarium est, Ferrarensis 4. contra gentes cap. 26. §. Attendum terio, Egidij in 1. dist. 25. art. ultimo ad 2. Vasquez 1. p. disput. 126. Albertini corollario 9. ex prædicamento Ad aliquid, Ruiz de Trin. disp. 15. sect. 3.

Capreolus.

Caetanus.

Ferrarens.

Egidius.

Vasquez.

Albert.

Ruiz.

S. Thomas.

163. Probatur 1. Authoritate S. Doctoris, ubique docentis, in Deo esse unum Ese, unumque subsistere absolutum, quo diuinæ personæ omnes existunt & subsistunt; 1. p. quæst. 40. artic. 2. ad 2. 3. p. q. 17. artic. 2. ad 3. de potentia quæst. 2. art. 6. & quæst. 8. art. 2. ad 11. Vnde ferè omnes Thomistæ docent, diuinæ relationes non addere aliquod esse, vel subsistere, ne ratione quidem à natura distinctum, sed solam incommunicabilitatem, & distinctionem ab alia persona.

164. Secundò probatur ratione. Prima sit. Existētia absoluta naturæ est infinita & à parte rei identificata cum quavis relatione: ergo per eam sufficienter existere possunt omnes relationes. Ergo de facto per illam existunt.

Posterior

Posterior consequentia patet, quia quod potest esse, actu est in Deo. Prior probatur quia nulla est repugnantia, & maiorem ponit perfectionem in ipsa existentia absoluta naturae.

165. SECUNDA ratio. Si relatio diuina haberet propriam existentiam relatiuam, sequeretur illam à parte rei distingui ab essentia. Nam quidditas relationis non est de essentia naturae; ergo si haberet propriam existentiam, à parte rei distingueretur à natura; siquidem ad distinctionem à parte rei nil aliud requiritur.

166. TERTIA ratio. Sequeretur, in Deo esse tres existentias, atque adeo tres durationes, quæ, quia carent principio & fine, essent æternæ. Igitur in Deo tres essent æternitates, contra Symbolum Athanasij, *Non tres æterni, sed unus æternus.*

167. QUARTA ratio, concedenda foret in Deo quarta existentia spirationis actiuae, cum sit par ratio de hac, & reliquis relationibus: ac proinde non tantum tres, sed quatuor essent existentiae relatiue in Deo.

168. QUINTA ratio, quod est fundamen-tum Vasq. & sequitur Ruiz. Non dicitur suppositum creatum habere duplum, sed unum dumtaxat existentiam, etiamsi prater existentiam naturae, superaddat modum subsistendi distinctum. Ergo neque supposita increata dicenda erunt habere plures, sed unum tantum existentiam, etiamsi supra existentiam naturae addant triplicem modum subsistendi relatiuum: tum quia una existentia aliam non modificat: tum quia modus existendi non afferat naturam existentiam: relatio autem diuina, teste Damasceno libr. 1. de fide capit. 11. est modus existendi: ergo.

169. SEXTA ratio. Si in Deo una tantum esset persona, existeret eadem existentia naturae. Ergo etiam nunc tres personæ existunt eadem existentia absoluta naturae; cum non alio modo existant nunc tres, atque existeret nunc una persona.

170. SEPTIMA ratio. Si darentur tres existentiae relatiuae in Deo, sequeretur, existentiam absolutam ulterius terminari tribus existentijs relatiuis: hoc autem implicat, quia nequit una existentia terminari alia existentia. Confirmatur, nam ideo non datur subsistencia absoluta in Deo, quia sequeretur, illam ulterius terminari tribus subsistentijs relatiuis.

171. OCTAVA ratio. Vel qualibet ex his tribus existentijs relatiuis est completa, vel incompleta; si completa; ergo non potest facere unum per se cum existentia absoluta naturae: cum nullum ens completum facere possit unum per se cum alio ente completo: ergo facit unum per accidens. Si vero dicatur incompleta; est indigna Deo, in quo nihil est, aut concipi potest incompletum.

172. SECUNDA sententia affirmat: est Richardi de S. Victo, libr. 4. de Trinit. cap. 17. ubi. Quot. inquit, sunt in diuinitate personæ, tot incommunicabiles existentia, quia nihil aliud est, inquit, capit. 18. persona, quam incommunicabilis existentia. Alensis 1. p. qu. 49. memb. 2.

Richardi in 3. dist. 1. art. 1. quest. 2. & ad 5. Richardus
Scoti in 1. dist. 11. q. 2. ad primum, quodlib. de S. Vict.
4. art. 3. ad argumentum princip. Medinae 3. Alensis.
p. qu. 17. art. 2. dub. 3. Zumel 1. p. qu. 28. Richardus.
art. 2. disp. 4. Suarez 3. p. disp. 11. lect. 2. Medina.
& lib. 3. de Trinit. cap. 5. Zunigæ de Trinit. Zumel.
disp. 5. dub. 11. Quæ sententia probabilior est Suarez.
& sequenda: eamque probo tripli ratione. Zuniga.

173. PRIMA ratio sit. Relatio diuina secundum explicitum conceptum non includit existentiam, & tamen secundum explicitum conceptum includit existentiam: igitur existentia relationis ratione distinguitur ab existentia naturae. Consequentia patet, quia omnis existentia in Deo, aut est naturae, aut relationis: ergo si relatio secundum explicitum conceptum relationis dicit existentiam, & non absolutam naturae; ergo respectiuam relationis. Minor constat, quia relatio diuina secundum explicitum conceptum relationis non est ens in potentia, sed in actu ultimo & perfectissimo: omne autem ens est in actu formaliter per existentiam. Maior probatur, quia relatio diuina secundum explicitum conceptum dicit solam perfectionem respectuam: ergo secundum explicitum conceptum non includit existentiam, eiusque existentiam.

174. DICES. Attributum sapientiae secundum explicitum conceptum sapientiae non includit explicitè existentiam, & tamen non sequitur quod secundum explicitum conceptum sapientiae, non includat naturam existentiam. Ergo nec sequitur, quod si relatio diuina secundum explicitum conceptum relationis non includit existentiam, quod nec includat eius existentiam; quia potest includere existentiam naturae, etiamsi non includat quidditatem illius. Respondeo nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia ut ex tertia ratione constabit, existentia debet proportionari rei, cuius est existentia. Potest autem existentia absoluta naturae proportionari perfectioni absoluta attributorum, non autem respectuæ relationum.

175. SECUNDA ratio sit. Relatio diuina producitur: existentia absoluta naturae non producitur: sed producio essentialiter terminatur ad rei existentiam: ergo relatio diuina existit existentia respectuæ; ratione distincta ab existentia absoluta naturae. Maior cum consequentia elucet. Minor probatur, nam producio traducit terminum de non esse ad esse, saltem secundum illam formalitatem, secundum quam illum producit; ergo essentialiter terminatur ad existentiam rei; alioqui non traduceret illum à non esse ad esse secundum illam formalitatem, secundum quam illum produceret, sed potius supponeret illum esse secundum eandem formalitatem, secundum quam illum produceret; ac proinde supponeretur esse secundum eam formalitatem, secundum quam producatur, antequam produceretur.

176. Respondent aduersarij primò, pro-

ductionem diuinam terminari ad relationem, ut existentem existentiā absolutā naturā. Sed contrā, quia hæc præexistit termino producendo; ergo si ad hanc terminatur producio, terminus producendus præsupponitur existere, priùs quam producatur; ac proinde non potest accipere existentiam vi productionis, quam producitur.

177. Resp. 2. Productionem terminari ad communicandum termino producto effēctum formalem existentiā absolutā. Sed contrā, nam communicatio diuina supponit productionem termini; persona enim diuina communicat suam naturam personā productā, illam producendo; quatenus in suam naturam producit nouam personalitatem. Ergo communicatio existentiā absolute supponit terminum productum, non tantum secundūm quidditatem, ut aliqui opinantur, siquidem hæc non producitur, nisi ut existens; sed etiam secundūm existentiam, nam hæc est formalis terminus productionis. Igitur communicatio naturā supponit terminum, cui talis communicatio fit, productum, atque adeo existentem vi productionis antecedentis ipsam communicationem naturā. Confirmatur, quia vel hic effectus formalis existentiā absolutā producitur, vel non producitur. Si producitur; igitur existentia absolute producitur. Si non producitur, redit eadem difficultas, quo pacto producio realis terminari possit ad terminum, qui non existat vi eiusdem productionis.

178. TERTIA ratio sit. Existentia proportionari debet essentiā & quidditati rei. Atqui existentia absoluta non proportionatur quidditati relatiūe: Ergo. Maior constat, nam existentia est actus essentiā; igitur debet illi proportionari. Minorem probō: quia sicut existentia relatiūa non proportionatur essentiā absolutā, ita nec existentia absoluta essentiā seu quidditati relatiūa. Cuius ratio à priori est, quoniam existentia debet actuare essentiā iuxta ipsius exigentiam: exigentia autem relationis est, ut actuatur existentia ordinata ad aliud: quemadmodum exigentia rei absoluta est, ut actuatur existentia ordinata ad se. Existentia enim debet in ratione existentiā continere quidquid quidditas ipsa continet in ratione quidditatis, cùm sit adæquatus actus ipsius: sed quidditas relationis est ordinata ad aliud; ergo & eius existentia. Confirmatur. Repugnat accidentis existere existentia substantiā, sicut substantiam existere existentia accidentis; ergo & relationem existentiā naturā absolutę.

179. Ad rationes oppositā sententias. Ad autoritatem S. Doctoris responder citato loco Bartholomaeus Medina, illum exponendum esse, de esse essentiā, vel de esse existentiā absolutā. Tametsi ex citatis locis S. Thomas videatur ad oppositam sententiam magis inclinare.

180. Ad primam rationem. Nego consequiam, nam quamvis existentia absolute naturā identificetur cum relationibus, adhuc

tamen relationes existunt existentia propria relativa: quia sicut identificatio naturā non tollit oppositionem diuinarum relationum inter se; ita nec earundem relationum existentiam, qua se mutuo actu respiciunt. Quod autem illa non existant existentia naturā, non est propter insufficientiam existentiā naturā, sed propter proportionem, quam habere debet quilibet existentia cum quidditate, quam actuat.

181. Ad secundam. Nego sequelam: ad cuius probationem, nego quidditatem relationis non esse de essentia naturā diuinā, saltem ut est à parte rei. Natura enim diuina, ut est à parte rei formaliter includit suas relationes, & consequenter existentias relatiūas eārum. Ad distinctionem autem à parte rei requiritur, ut quidditas existens unius à parte rei excludat quidditatem existentem alterius.

182. Ad tertiam. Absque vlo absurdo in Deo concedi possunt tres existentiā & durationes relatiūas, non autem tres aternitatis. Pro cuius intelligentia nota, omnia prædicta, qua diuinis relationibus attribui possunt, esse in triplici differentia; alia, quæ illis competunt secundūm proprias differentias, quæ sunt relatio, proprietas personalis, Hypostasis &c. eiusmodi. Et hæc sine addito possunt de Deo, ut plura prædicari. Alia sunt, quæ illis conueniunt solūm secundūm rationem genericam, cuiusmodi sunt omnia transcendentia, ut Ens, Res, Aliquid, Vnum, Verum, Bonum: inter quæ sunt etiam existentia, substantia, quidditas. Ex his aliqua sunt quæ vel ex visitato modo loquendi Patrum, vel ex determinatione Conciliorum ad cauendas occasiones errandi, ita accommodata sunt naturę communī, ut nullo modo liceat ea trāsferre ad relations. Huius generis sunt substantia, essentia, & si quæ alia, quæ non nisi singulariter de Deo prædicantur. Nec sicut tres personas, inquit Concilium Toletanum undecimum, ita tres substantias prædicamus, sed unam substantiam. Et Concilium Lateranense in capite, Firmiter, tres faterur personas, unam tantum essentiam, substantiam, naturam. Alia sunt, quæ licet ab extrinseca authoritate limitata non sint ad solam naturam communem, quia tamen illa ex communi modo concipiendi, & loquendi determinantur ad solam essentiam communem, vtpote ad rem perfectissimam significandam, non licet, nisi cum addito determinante ad perfectionem relatiūam, illa de Deo prædicare; qualia sunt aliqua transcendentia, ut Ens, Res, Aliquid, Vnum, Verum, Bonum, Existentia, Duratio; quæ cum addito possunt de Deo pluraliter enunciari.

183. Alia demum sunt, quæ in suo conceptu semper includunt aliquid absolutum. Atque hæc neque cum addito possunt de Deo pluraliter, nisi tantum adiectiūe, prædicari. Nam ad adiectiūam prædicationem sufficit pluralitas suppositorum. Talia sunt natura, aternitas, Sapientia, & reliqua attributa,

Concilium
Toletan. XI.
Concilium
Lateran. I.

quæ

S. Thomas
Barthol.
Medina.

quæ in Deo dicunt perfectionem simpliciter simplicem. Est enim natura principium & fundamentum omnium operationum, quod nulla ratione competit relationi. Aeternitas est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio; quæ in sui definitione includit existentiam vitæ perfectissimæ, & interminabilis. Quare licet in Deo sint tres durationes relatiæ, non tamen sunt tres aeternitates, quia aeternitas inuoluit perfectionem vitæ prorsus immutabilis, quæ Deo competit ratione essentiæ. Nec obstat, quod duratio diuinorum relationum caret principio & fine. Nam ex hoc tantum sequitur, quod reductum illa sit in specie aeternitatis, non autem per se: nam aeternitas per se superaddit perfectionem vitæ interminabilis.

184. Nonnulli renuent cōcedere in Deo tria entia, aut tres entitates, seu realitates, aut tria aliqua. Tum quia ens dicitur ab esse: esse autem in Deo est unum; ergo & ens. Tum quia, si relatio esset entitas, non omnem entitatem Pater communicaret Filio: quod falsum est; nam omnem entitatem, quam habet Pater, communicat Flio. Tum quia nomina neutra referuntur ad significandam essentiam. Vnde non dicitur, in Deo est aliud & aliud, sed aliud & aliud. Igitur non possunt tria aliqua de Deo prædicari; quia denotare tur multiplicatio essentiæ. Nihilominus concedenda sunt in Deo tria entia, præsertim cum addito, relatiua, tresentitates, tres realitates, nec non tria aliqua relatiua. Tum quia hæc passim in Deo concedunt Patres. Tum quia sicut in Deo concedunt tria esse relatiua, ita & tria entia non solùm adiectiæ, sed etiam substantiæ. Tum quia implicat, tres personas realiter inter se distingui, nisi per reales entitates distinctas. Eadem ratione probatur, esse tria aliqua, quia ens & aliquid conueruntur.

185. Ad primam verò rationem in oppositum. Nego minorem, est enim in Deo triplex esse relatiuum, ac proinde triplex ens substantiæ. Ad secundam, Patrem communicare Filio omnem entitatem absolutam formaliter, virtualiter verò & per circummissionem etiam perfectionem relatiuum, ratione cuius circummissionis, Pater dicitur esse in Filio, & Filius in Patre, & eterque in Spiritu sancto. Ad tertiam respondeo, nomina neutra non posse prædicari de singulis personis: non enim dici potest, Pater est aliud à Filio; vel Filius aliud à Patre: posse tamen de omnibus dici, quod sint tria aliqua. Ratio discriminis est, quia applicata singulis referuntur ad essentiam, non autem applicata omnibus simul; idque ex vlo & lege sapientum.

186. DICES. Si transcendentia in Deo multiplicantur, quia intrinsecè includuntur in ipsis personis multiplicatis: ergo etiam multiplicari debet diuinitas, quia hæc etiam intrinsecè includitur in personis realiter multiplicatis. Respondeo, nego transcendentia propterea multiplicari, quia vt cunque

includuntur in rebus ipsis multiplicatis, sed quia includuntur in ultimo & explicito conceptu vniuersiusque rei. Etenim paternitas secundum explicitum, & formalissimum conceptum Paternitatis, estens, vnum, aliquid; non tamen secundum ultimum & explicitum conceptum est diuinitas, quia diuinitas dicit fundamentum omnium diuinorum perfectionum, quod non dicit Paternitas, vt præcisa à natura.

187. Ad quartam. Concedo sequelam. Etenim cum relatio spirationis actiua nequeat formaliter existere existentiâ filiationis; tum quia hæc producitur, spiratio autem actiua non producitur, sed communicatur cum ipsa natura diuina: tum quia tota spiratio actiua supponitur existens origine prior in Patre, quam producatur filius. Nec existere possit existentiâ Paternitatis: nam hæc est solius Patris propria: spiratio vero actiua est etiam communis filio. Nequit autem proprium, & commune existere vna indivisiibili existentiâ secundum rationem. Nam quatenus est proprium requirit existentiam propriam: quatenus est commune requirit existentiam communem: quoniam, vt dictum est, existentia proportionari debet quid dictati, quam immediate actuat. Nego tamen hinc sequi, dari quatuor existentias relatiua in Deo: quoniam ad multiplicandas existentias relatiwas in Deo non sufficit distinctio rationis, sed requiritur distinctio realis.

188. Ad quintam, quæ solùm est de modo loquendi, dico, eam tantum probare, absolutè loquendo sine vlla limitatione & addito, vnum tantum concedendum esse in Deo Eſe, seu Existere: cō quod tres illæ relatiua existentiæ eō tendunt, vt naturam in triplici hypostasi perfectissimè compleant. Qua de causa vnum quoque dicitur Existere in quo uis supposito creato, quia licet illud ex duplicitate ad minimum componatur existentia, scilicet naturæ, & subsistentiæ; quia tamen ambæ illæ existentiæ per se ordinantur ad constitutendum vnum perfectum existere totale, ideo absolute loquendo vnum dicitur Existere in illo. Hinc tamen negari non potest, quin cum addito dici queat, in quo uis supposito creato duplē esse existentiam partiale, alteram naturæ, subsistentiæ alteram. Eadem ratione & in Deo triplex existentia relatiua, quæ tamen partiales dici nequeunt, quia cum nulla alia componunt. Non cum natura, à qua non distinguuntur, compositio autem realis realem supponit extremon distictionem; non inter se, quia nullam faciunt inter se compositionem. Præterea falsum est, vnam existentiam non posse aliam modificare, vt constat de existentiâ partiali creatâ, modificante aliam ad componendum vnum existere totale. Falsum quoque est, relationem diuinam esse modum naturæ, cum sit potius entitas in suo genere perfectissima; alioqui diuinæ personæ, quæ solis relationibus distinguuntur, non nisi modaliter

Damascen.

daliter distinguerentur: nam tanta est distinctio inter extrema, quanta est distinctio ipsa rationum formalium, quibus extrema ipsa distinguuntur. Damascenus autem loquitur secundum modum concipiendi nostrum, per analogiam ad creatam. Sed esto relatio diuina sit modus, adhuc tamen modus suam assert modalem existentiam re, vel ratione distinctam ab existentia fundamenti, secundum quod modus ipse re vel ratione à fundamento distinguitur.

189. Ad sextam, Nego consequiam. Ratio discriminis est, quia tunc illa persona esset absolute, atque adeo apta existere existentia naturæ; nunc autem personæ diuinæ sunt relativæ, proinde incapaces existere existentia absoluta naturæ.

190. Ad septimam, distinguo maiorem. Sequeretur existentiam absolutam ulterius terminari existentijs relativiis in ratione existentia, nego; cum in ratione existentijs natura diuina non egeat existentijs relativiis: Sequeretur ulterius terminati in ratione substantiæ, concedo; quia cum natura diuina nullam habeat substantiam absolutam, ut infra probabitur, ulterius postulat terminari tribus substantijs relativiis, ob sui fecunditatem & perfectionem. Ex his etiam patet ad confirmationem.

191. Ad octauam respondeo, quamlibet existentiam relativam esse completam in suo dumtaxat genere, veluti existentia relativa paternitatis est completa in genere paternitatis, non autem in genere existentijs relativis filiationis, & spirationis passiuæ. Quia igitur natura ob sui fecunditatem & perfectionem, non solum est capax existentijs relativis paternitatis, sed filiationis, & spirationis passiuæ, postulat omnes tres existencias, tanquam adæquatum terminum suæ fecunditatis. Vnde neutrum absurdum in arguento adductum ex nostra sententia sequitur. Non primum, quia licet vnaquæque existentia relativa sit in suo genere completa, quia tamen non est completa in omni genere existentijs, potest in natura, cum qua identificatur, relinquere capacitatem ad ulteriorem existentiam relativam, cuius natura diuina est capax. Non secundum, cum vnaquæque existentia relativa sit in suo genere completa: neque vna exigit habere complementum alterius, cum vna non exigat formaliter existere per existentiam alterius.

SECTIO VIII.

An Relationes diuinæ superaddant existentia perfectionem ratione diuersam?

Scotus.
Richardus.

192. PRIMA sententia negat. Est Scoti quodlib. 5, Richardi in 1. dist. 24.

art. 1. q. 3. ad 1. Mayroni dist. 20. q. 1. in fine, Durandi in 3. dist. 1. q. 3. num. 13. Ariminensis in 1. dist. 19. ar. 1. Capreoli dist. 17. q. 1. ad 3. contra primam conclus. Aegidij dist. 4. art. 1. ad 1. Caietani 1. p. q. 28. ar. 2. in fine, Ferrariensis 2. contra gent. cap. 9. Molinæ 1. p. q. 42. art. 6. disp. 2. qui omnes auctores concludunt, relationes diuinæ neque perfectionem dicere, neque imperfectionem, sed abstrahere ab vitroque.

193. Probant 1. Si relatio diuina, quæ relatio est formaliter, perfectionem diceret, vel diceret finitam, vel infinitam: non finitam, quia implicat in Deo perfectio finita & limitata; non infinitam, quia de ratione perfectionis infinita est, ut sit implurificabilis, & communicabilis: atqui relatio diuina est plurificabilis, & incommunicabilis: ergo non dicit perfectionem infinitam. Maior probatur, quia de ratione infinita perfecti est, ut nullam perfectionem excludat: ergo de ratione infinita perfectionis est, ut sit implurificabilis & communicabilis. Nam hoc ipso quod vna perfectio plurificaretur, excluderet alia.

194. Secundò. Si paternitas vt paternitas diceret perfectionem, cum paternitas non sit formaliter in Filio, aliqua perfectio esset in Patre, quæ non esset in Filio; atque adeo plus perfectionis esset in omnibus personis simul, quam in singulis contra Augustinum 6. de Trinit. c. 7. 8. & 10. vbi docet, tantum esse Patrem solum, vel Filium solum, vel Spiritum sanctum solum, quantus Pater, Filius, & Spiritus simul. In summa, inquit, Trinitate tantum est una, quantum tres simul sunt: nec plus aliquid sunt due, quam una.

195. Tertiò sequeretur, in Deo esse tres perfectiones, ac proinde tria perfecta substantiæ, quia quidquid conuenit Deo ratione relationum, potest pluraliter, & substantiæ de Deo praedicari.

196. Quartò sequeretur, vnam personam esse perfectiorem alia; quia cum tres istæ perfectiones non sint eiusdem, sed diuersæ speciei, nequeunt personæ ex illis constitutæ, æqualis est perfectionis.

197. Quintò. Perfectio ex Anselmo dicitur illa, quæ in unoquoque melior est ipsa, quam oppositum eius, sed Filio non est melior paternitas, quam filiatio, & è conuerso; aliqui aliqua perfectio deesset Patri, & Filio, quam melius esset in eis esse, quam non esse: quod derogat personæ diuinæ.

198. SECUNDA sententia affirmat. Est Aureoli in 1. dist. 19. p. 2. art. 3. propos. 2. Ochami q. 1. ad 1. dub. Bacconi dist. 23. q. 1. art. 1. §. 2. & art. 3. & in 3. dist. 1. q. 1. art. 2. §. 2. Gabrielis in 1. dist. 7. q. 3. ar. 3. & dist. 19. q. 1. notabili 4. & dubit. 5. Bannez 1. p. q. 28. art. 2. dub. 1. Zumel ibid. disp. 3. Vasquez disp. 122. cap. 6. Suarez lib. 3. de Trinit. cap. 9. Albertini ex predicamento Ad aliquid corol. 1. Zunigæ de Trinit. disp. 5. dub. 5. memb. 2. Quæsententia verior est. Pro cuius explicatione,

199. DICO 1. Relationes diuinæ, etiam quæ rela-

Mayronus.
Durandus.
Ariminens.
Capreolus.
Ægidius.
Caietanus.
Ferrariensis.
Molina.

Augustin.

Anselmus.

Aureolus.
Ochamus.
Bacconus.

Gabriel.
Bannez.
Zumel.
Vasquez.
Suarez.
Albertin.
Zuniga.

s.Thomas.

quà relationes sunt formaliter & explicitè ab essentia virtualiter distinctæ, perfectionem important; eamque infinitam, non simpliciter, sed in suo dumtaxat genere. Prima pars assertionis est S. Thomæ I. p. q. 29. art. 3. vbi, *Persona*, inquit, significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura. Unde, cùm omne illud, quod est perfectionis, Deo sit attribuendum, eò quod eius essentia continet in se omnem perfectionem, conueniens est, ut hoc nomen persona deo dicatur: & ibid. ad 2. approbat communem illam definitiōnē personæ, nempe quod sit hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente. Quæ definitio eruit ex Patribus, signanter ex Damasceno lib. de decretis primæ institutionis cap. I. vbi, *Hypostasis*, inquit, & *persona Pater, & Filius, & Spiritus sanctus*. Unusquisque enim eorum perfecta est hypostasis, & perfecta persona. Vide Sylvum cit. loco S. Th.

Damascen.

Sylvius.

200. Probatur primò. Relatio diuina, quà relatio est, explicitè concepta, vt virtualiter ab essentia, & ob opposita correlatione realiter distincta, est ens reale actuale: ergo aliquam perfectionem includit; cùm perfectio nil aliud sit, quām entitas cōmensurata rei; quælibet autem relatio diuina est per se conueniens & commensurata Deo; nam sicut paternitas est conueniens & commensurata Patri, ita filiatio Filio. Nec obstat, quod hæc conuenientia & commensuratio sit rationis: quia perfectio non consistit formaliter in ipsa conuenientia & commensurazione, sed in re ipsa, quæ dicitur conueniens & cōmensurata, quæ realis est. Confirmatur. Implicat, vt relatio diuina à parte rei abstrahat ab entitate reali; ergo & à perfectione reali. Antecedens patet quia implicat, vt res à parte rei abstrahat ab eo, quo formaliter constituitur in ratione rei. Atqui relatio diuina constituitur in ratione rei, formaliter per entitatem realem. Consequens verò liquet, quoniam perfectio necessariò consequitur entitatem rei.

201. Secundò. Relationes diuinæ, quà relationes sunt formaliter, constituant personam Trinitatem: sed hæc est perfectio Dei: ergo relationes, quà relationes sunt formaliter, perfectionem dicunt. Consequentia probatur, quia hæc perfectio non est tantum naturæ; nam hæc tota esse posset in una tantum persona, in quo casu deesset Deo perfectio Trinitatis, & non perfectio naturæ, prout natura dicit perfectionem absolutam: igitur relationes vt relationes sunt formaliter, aliquam perfectionem superaddunt naturæ.

202. Tertiò. Relatio diuina reddit naturam fœcundam, cùm sit vel ipsa potentia notionalis productiva, vel saltem ad illam essentialiter prærequisita: atqui fœcunditas est maxima perfectio naturæ diuinæ; igitur & relatio ipsa, quæ talem fœcunditatem constituit.

203. Quartò. Filiatio diuina, quà relatio est formaliter, sustentat humanitatem Christi: ergo quà relatio est formaliter, perfectionem dicit. Consequentia eluet, quia

implicat sustentare realiter naturam, & nullam in se perfectionem dicere. Antecedens probo, quia filiatio, vt opposita cæteris relationibus, sustentat humanitatem; alioquin etiam reliquæ personæ sustentarent eandem humanitatem; ac proinde etiam reliquæ personæ dici possent incarnatae, quod est hereticum. Igitur filiatio, quà relatio est formaliter perfectionem dicit. Confirmatur, nam filiatio diuina supplet in humanitate Christi perfectionem positivam, eam scilicet, quam conferret personalitas propria: ergo dicit in se perfectionem positivam. Consequentia patet, quia implicat supplere positivam perfectionem in alio in genere causæ formalis, quo pacto filiatio diuina supplet perfectionem positivam in natura humana Christi, & illam non continere in se; cùm nulla forma dare possit effectum formalem, quem in se non habet. Antecedens suppono ex probabiliore sententia, quæ affirmat, personalitatem creatam formaliter consistere in aliqua perfectione positiva.

204. Probatur secunda pars assertionis primò ab absurdo: nam si relatio diuina, quà relatio est formaliter, esset finitæ perfectio, posset à creato intellectu comprehendi; consequens est contra Patres: ergo. Sequelam probo, quia quod est finitæ perfectio, est finita intelligibilitatis; quod est finita intelligibilitatis, comprehendendi potest ab intellectu creato. Maior patet, quia intelligibilitas adéquatè consequitur entitatem rei. Minor probatur, quia comprehensio est cognitio adéquata in claritate & intelligibilitate obiecto: sed intelligibilitas finita adéquari potest cognitione finita. Igitur obiectum finitæ intelligibilitatis comprehendi potest ab intellectu creato. Secundò à priori. Omnis perfectio in Deo est illimitata, nam omnis limitatio est ab aliquo agente, limitante illam per ideam. Nec obstat, quod filiatio, & spiratio passiva sint ab alio per originem; quia non sunt ab alio liberè agente per ideam, sed necessariò producent ex inclinatione naturæ.

Patres.

205. TERTIA pars assertionis declaratur, nam perfectio simpliciter simplex dicitur illa, quæ cum nulla alia maiore, vel æquali pugnat: sive vt Scholastici cum Anselmo definiunt, quæ in quolibet supposito est melior ipsa, quām non ipsa, hoc est, quām oppositum eius. At vna relatio diuina pugnat in eodem supposito cum alia opposita correlatione. Nec est melior in eodem individuali Deitatis Paternitas, quām eius opposita Filiatio, cùm virtusque constituat personam diuinam. Quanquam, si eadem relationes aut singulæ, aut omnes cum natura comparentur, cum nulla perfectione ipsius pugnant; suntque vt sic meliores ipsæ, quām non ipsæ: quia comparatae cum natura nullam habent oppositionem ad illam, vel ad aliquam perfectionem absolutam illius. Melius namque est naturæ diuinæ, esse

Scholastici
cum Ansel-
mo.

in trini-

In Trinitate personarum, per reali identitatem cum illis, quām esse in vna tantum persona: meliusque est eidem natura diuinæ, esse in Patre, quām non esse in Patre; & esse in Filio, quām non esse in Filio; & esse in Spiritu sancto, quām non esse in Spiritu sancto. Non est tamen melius illi esse in Patre, quām esse in Filio, & esse in utroque, quām esse in Spiritu sancto; quia æquè bonum atque perfectum est Deo, esse Patrem, atque esse Filium & Spiritum sanctum.

*Aureolus.
Vasquez.
Ruiz.*

206. Dico secundò. Perfectiones relatiæ in Deo multiplicantur. Est Aureolo loco præcitato, & aliorum contra Vasquez & Ruiz opinantes, in Deo non esse tres perfectiones concedendas, eò quod perfectio significat integratam rei: integritas autem rei vna est, licet ex pluribus integretur; quia sicut ex pluribus fit vnum, ita ex pluribus vna resultat integritas atque perfectio rei: licet igitur in Deo relationes sint plures, quia tamen omnes constituant vnum Deum integrum, atque perfectum, vna crit in Deo perfectio, non triplex. Verum nostra assertio probatur, quia licet relationes diuinæ comparatae cum essentia, sint vna entitas, integritas, atque perfectio; comparatae tamen inter se, & cum personis, quas consti-tuant, sunt plures entitates integrantes, atque perfectiones: ergo licet comparatae cum essentia non sint dicendæ plures perfectiones; quia vt sic non constituant plura entia, sed vnum infinitæ perfectum; comparatae tamen inter se, & cum personis, quas realiter ad inicem distinguunt & consti-tuant, dici possunt plures, non simpliciter; nam perfectio simpliciter stat pro perfectione absoluta, sed cum addito relatiæ.

207. Hinc constat, concedenda esse in Deo tria infinita, & perfecta substantiæ cum addito limitante ad tria infinita & perfecta relatiua, nam quotiescumque multiplicatur forma, multiplicatur concretum formæ: sed cum ipsis relationibus multiplicatur perfectio; ergo multiplicatur & ipsum concretum perfectionis, quod est perfectum. Contrà verò, quianec diuinitas, nec vnum attributum multiplicatur cum relationibus, nondicuntur tres Dij, aut tres Sapientes, vel omnipotentes substantiæ, sed tantum tres diuini, tres Sapientes, & tres Omnipotentes adiectiæ: quoniam adiectiæ multiplicantur ad multiplicationem solius suppositi, aut subiecti, etiamsi non multiplicatur forma ipsa in subiecto. Secus substantiæ, quæ non multiplicantur, nisi multiplicetur forma ipsa significata per nomen substantiæ.

208. Ad arguenda primæ sententiæ, ad primum respondeo, relationem diuinam dicere perfectionem infinitam in suo dumtaxat genere; probatio verò procedit de perfectione infinita in omni genere.

209. Ad secundum, concedo sequelam

loquendo de perfectione relatiua, & vt formaliter constitutua personæ. Nam hoc est tam certum, quām certum sit Patrem non esse Filium, & Filium non esse Patrem. Quoad modum vero loquendi nunquam concedendum est simpliciter, aliquam perfectionem esse in vna persona, quæ non sit in alia; aut plus perfectionis esse in omnibus simul, quām in singulis, vt cum Augustino in argu-mento citato reliqui etiam Patres docent: tum quia perfectio simpliciter importat per-fectionem absolutam, quæ æqualis est & ea-dem in omnibus personis. Tum maximè, quia eadem perfectio relatiua, quæ est in vna persona, est etiam in alia, non formaliter & constitutiæ, cum nequeant opposita relationes constituere eandem personam; sed virtualiter, & vt Patres & Theologi loquun-tur, per Circummissionem.

210. Quæ Circummissionis diuinorum personarum in eo consistit, vt quælibet persona diuina ad sui complementum essentialiter postulet reliquias, vel tanquam terminum suæ vitalis & immanentis operationis, vel tanquam intimum principium vitæ, quam persona producta communem habet cum producente, in eadem numero natura. Etenim Pater ad essentialie complementum, non quidem constitutuum, sed terminatum suæ personalitatis intrinsecè postulat Filium & Spiritum sanctum, vnum tanquam terminum & Verbum suæ intellectio-nis; alterum tanquam terminum & fructum sui amoris. Similiter Filius ad essentialie complementum suæ personalitatis postulat Patrem, vt intimum principium suæ vitæ, à quo procedit; & Spiritum sanctum, vt vitalem terminum mutui amoris cum Patre. Demum Spiritus sanctus Patrem & Filium postulat, vt adæquatum principium suæ vitæ, à quo indissolubili vitalique nexu procedit. Quam personarum Circummissionem optimè ex-pressit Anselmus in monologio cap. 57. In-videndum est, inquit, intueri in Pare & Filio & viriisque Spiritu, quomodo sint in se inuicem tanta æqualitate, vt nullus aliud excedat. Prater hoc enim, quia unusquisque eorum sic est per-fectæ summa essentia, vt tamen omnes tres simul non sint, nisi essentia una summa; quæ nec sine se, vel extra se, nec maior, vel minor seipsa esse potest. Estenim totus Pater in Filio, & com-muni Spiritu, & Filius in Pare & eodem Spi-ritu, & idem Spiritus in Pare & Filio: quia memoria summa essentia tota est in eius intelligentia & amore, & intelligentia in memoria & in amore, & amor in memoria & intelligentia. Totam quippe suam memoriam summus intelligentis Spiritus & amat, & totius intelligentia meminit & totum amat, & totius amoris meminit & totum intelligit. Intelligitur autem in memoria Pare, in intelligentia Filius, in amore utriusque spiritus. Tanta igitur Pater & Filius, & utriusque spiritus æqualitate sepe complectuntur & sunt in se inuicem, vt eorum nullus aliud excedere, aut sine eo esse probetur. Hæc Anselmus. Ob hanc igitur mutuâ circummissionem, & conti-nentiam

*Augustin
eo reliqui
Patres.*

Anselm.

nentiam personarum nequit absoluere negari perfectio de una persona, quae affirmatur de alia, nisi cum duplice limitatione, Relatiuè scilicet & Formaliter, sive Constitutiue. Siquidem negatio reddit sensum vniuersalem, & negat formam de subiecto secundum omnem modum, quo illi competere potest.

211. DICES. Si quilibet persona diuina ad essentiale complementum suæ hypostasis poscit reliquias: non ergo possunt dici tres perfectiones, sed una tantum; quia sicut non sunt tres, sed una integritas, ita nec tres, sed una perfectio. Respondeo. Nego consequentiam, quia licet sub hac ratione, sub qua quilibet persona postulat reliquias, vel ut terminum suæ immanentis operationis, vel ut principium suæ vite, dici non possint tres, sed una duntaxat integra perfectio: sub alia tamen ratione, qua quilibet persona postulat suam hypostasim, vt constitutuam suę duntaxat personæ, & distinctiuam à ceteris, dici possunt tres perfectiones relatiæ: quia vi sic non est una, sed triplex perfectio hypostatica, constitutuatrium personarum realiter distinctiarum, cum quibus transcendentaliter multiplicatur perfectio.

212. Ad tertium patet ex dictis. Ad quartum, nemo sequelam, eiusque probationem. Nam possunt aliquæ esse diuersæ, & tamen in perfectione æqualia: æqualitas enim respicit intentionem perfectionis, diuersitas verò entitatem; velut albedo & nigredo ut octo diuersæ sunt quoad entitatem, æquales quoad intentionem. Cum igitur diuine relationes omnes sint infinitas in uno genere, omnes à se, omnes essentiam includant, erunt æquales in perfectione, diuersæ tantum in entitate. Secundo dico, relationes diuinas esse eiusdem & æqualis perfectionis ratione naturæ, quam singulæ essentialiter includunt; ratione cuius vnaquæque cum natura ipsa virtualiter, & per circummissionem includit reliquias omnes.

213. Ad quintum, allata descriptio per se tantum competit perfectioni simpliciter simplici, non autem ad certum genus limitatione. Quamquam ut supra ostensum est, si relationes comparantur cum natura, cum qua nullam habent oppositionem, ut sic illis competit allata definitio. Cæterum dupliciter potest perfectio aliqua ad certum aliquod genus limitatione: uno modo propter imperfectionem & finitudinem entitatis: alio modo propter essentiæ oppositionem. Diuinæ autem relationes limitantur ad certum genus perfectionis secundo modo, non autem primo: quia prior modus limitationis pugnat cum ente in creato, & à se.

SECTO IX.

An relationes Diuinæ differant specie: aut numero inter se?

214. Prior ratio dubitandi est: quoniam ea differunt specie, quæ diuersis constant rationibus; atqui relationes Diuinæ diuersis constant relationibus: igitur relationes Diuinæ differunt specie. Major constat. Minor probatur, nam alia est ratio paternitatis, alia filiationis, alia spirationis: nam ratio paternitatis dicit *Ingénitiam*, ratio filiationis dicit *Génitiam*, ratio verò spirationis *Processionem*, quæ omnia ratione differunt. Vnde Basilius lib. 2. contra Eu-nomium, relationes diuinas appellat *specificas proprietates. Genitum*, inquit, *atque ingenitum specifica, ac declarativa quadam sunt proprietates.*

215. Posterior ratio dubitandi est, quoniam ea differunt numero, de quibus numeralis ratio prædicatur. Atqui de diuinis relationibus numeralis ratio prædicatur: igitur differunt numero. Major patet, nam ea tantum prædicantur, quæ intus: igitur si ratio numeralis prædicatur de diuinis relationibus, necesse est, ut in eis talis differentia insit. Minor probatur, nam diuinæ relationes dicuntur esse tres personales proprietates, realiter inter se distinctæ, quod ad rationem numeralem sufficit. Vnde Nazianzenus Oratione 25. ad Arianos, diuinæ relationes vocat *proprietates per se subsistentes, numero distinguis*: Et in 6. Synodo Constantinopolitana, actione 11. cædem relationes diuinæ dicuntur *subsistentia numero dis-*

Nazianzenus.

*Synodus
Constanti-
nopolitana.*

nisiibiles. His tamen non obstantibus, 216. Dico 1. Relationes diuine non differunt propriæ specie inter se. Assertio est omnium Scholasticorum cum Magistro in dict. 19. Litera H. quod probat ex Augustino 7. de Trin. cap. 6. vbi fusè ostendit, in Deo non esse genus & speciem. Cuius ratio duplex est. Prima, quia species componitur ex duobus conceptibus, quorum unus perfectè præscindit ab alio; homo enim, qui est species animalis, componitur ex animalitate & rationalitate, quarum vna perfectè præscindit ab alia. In Deo autem, ut supra probatum est, talis compositione esse non potest. Vnde ratio ipsa relationis, quæ abstrahitur ab omnibus relationibus diuinis, tanquam ratio communis à particularibus, non præscindit perfectè ab inferioribus, sed eas implicitè includit; & vicissim ab ipsis includitur, nam vnaquæque relatio Diuina includendo quidditatiè essentiam, includit simul cum illa reliquias omnes relationes, si non formaliter & constitutiue, saltem virtualiter & terminatiue.

*Magister
August.*

217. SECUNDA ratio est August. Quoniam vna species non debet continere eandem in-

Ratio Aug.

diuisibilem naturam, quam continent alia species sub eodem genere posita, sed multiplicata re, sola ratione & abstractione communem, equus enim & homo, qui sunt duæ species sub animali positæ, non continent eandem indiuisibilem naturam animalis, sed re ipsa multiplicatam, atque diuersam. Atqui relationes Diuinæ continent eandem numero indiuisibilem naturam: ergo nequeunt propria specie differre. Confirmatur, quia quæ specie differunt, diuersam habent definitionem: relationes autem Diuinæ diuersam definitiōnem non habent: nam ea tantum diuersam habent definitionem, quæ diuersis constant essentijs: relationes autem Diuinæ una duntaxat constant essentia Diuina: igitur diuersas non habent definitions.

s. Thomas.

218. Cæterum eis relationes Diuinæ propria specie non differant, differunt tamen quasi specie, vt S. Thomas; & reliqui Scholastici loquuntur. Nam alia est ratio paternitatis in Patre; alia filiationis in Filio; alia spirationis in Spiritu sancto. Prima enim constituit principium generatiuum; & quatenus relatio est, formaliter consequitur ad generationem actiuam primæ personæ. Secunda constituit genitum & Verbum; & quatenus est relatio formaliter consequitur ad passiuum generationem Filij. Tertia constituit amorem & terminum spiratum; & quatenus est relatio formaliter consequitur ad passiuum processionem Spiritus sancti. Iuxta hanc doctrinam intelligendi & explicandi sunt Patres, cum relationes Diuinæ *specificas proprietas* appellant.

Patres.

219. Ex his constat ad primam rationem dubitandi. Distinguenda est enim maior: illa propriè differunt specie, quæ diuersis constant rationibus perfectè sele excludentibus, diuersisque constantibus naturis ac definitiōnibus, concedo; quæ diuersis constant rationibus non sele perfectè excludentibus, nec diuersis constantibus essentijs ac definitiōnibus, nego.

Magister
cum Schola-
sticis.
Auguſt.

220. Dico secundò: Relationes Diuinæ non differunt propriè individualiter. Est Magistri loco præcitatæ, & reliquorum Scholasticorum. Quam assertionem eodem modo probat Augustinus supra citatus, sicut probauerat eas non differre specie: quia nimi-

rum, quæ individualiter differunt, non habent vnam eandemque numero naturam, sed multiplicem: Petrus enim & Paulus, qui individualiter differunt, non habent eandem numero naturam, sed multiplicem; propterea non vnu, sed duo dicuntur homines. Atqui relationes Diuinæ habent eandem numero naturam & essentiam, vt propterea non plures, sed vnu dicantur Deus: igitur non differunt propriè individualiter. Dici tamen possunt impropriè differre individualiter, quatenus alia est numero relatio paternitatis, alia filiationis, alia spirationis passiuæ.

221. Ex his constat, relationes Diuinæ non esse propriè individualia ob rationem assignata, quia scilicet individualia non conueniunt in eadem numero natura. Cæterum non displicet modus loquendi, quem indicat Cyrilus Alexandrinus lib. I, thesauri cap. 8. vt relationes & personæ Diuinæ non dicantur positiuè numero differre, sed tantum negatiuè, vt denotetur, non esse eandem numero relationem, aut personam: *Pater, inquit, in Filio est, & Filius in Patre, non tamen ut idem numero.*

Cyril. Alex.

222. Ex dictis patet responsio ad secundam rationem dubitandi. Etenim concedo, de relationibus Diuinis prædicari rationem numeralem, sed inadæquatè, & secundum quid, non adæquate & simpliciter: siquidem ratio numeri, non competit Deo, de quo prædicatur, secundum adæquatam rationem Deitatis, eò quod illi non competit ratione essentiae, sed tantum ratione personarum & hypostasum. Vnde non potest prædicari, nisi cum addito declarante, & limitante ad solas personas, iuxta illud Ioannis epist. I. cap. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.* Iuxta hanc doctrinam explicatur Nazianzenus, & alii Patres.

Ioan. ep. I.

223. Dubitari posset, an in Diuinis sit ratio Totius & Partis. Negat S. Thomas; & merito. Cuius ratio est, quia pars importat propriè diuisionem & separationem à cæteris. Nulla autem persona Diuina importat diuisionem, & separationem à cæteris personis; sed vnaquaque per circummissionem, modo supra declarato includit reliquias.

Nazianze-
nus & alii
Patres ex-
plicantur.

S. Thomas.

